

RERVM
CHRONOLOGICARVM
LIBER QVARTVS.

QVAESTIONES ALIQVOT CHRONOLOGICAE
IN HISTORIA SACRA EXPLICATAE.

HIS expositis, cetera, quae quari solent in chronologia sacra, expediri non difficulter possunt. Minuta in iis persequi non est consilii nostri, ne prolixi fiamus. Praecipua discutiemus. Qui, quod à conditu rerum ad diluuium intercessit tempus, ex collectione annorum, quos expressit Moses, confectum, uti à nobis in Canone positum est, in dubium vocant, idq; vel augment aliquot annis vel minuunt, hi nodum quærere in scirpo, & ab optimorum quorumque consensu libenter dissentire ac discedere mihi videntur. Non igitur morabor hîc, acquiescens in eo, quod dictum, mundi anno M.DC.LVI absoluto, cum jam capisset fluere sequens, Noam ingressum esse in arcam ingruente diluuiò, & in ea mansisse totum annum vertentem cum diebus aliquot. Nec movere litem libet de ordine genitorum filiorum Noæ, quæ nec ponderis est alicujus in re chronologica, & elisa satis superque ab aliis, maximè à Iosepho Scaligero. Major quæstio de tempore, quo ex patre suo natus Abraham est, in diversa & Theologos & Chronologos trahit, chronologiamque sacram turbat: quam peperere verba Stephani protomartyris apud Lucam in Apostolorum actis capite VII. Ea quæstio totos annos LX in discrimen vocat. Nam alii contendunt Moysi verba sequentes, Abrahamum patriarcham primogenitum inter fratres fuisse, & natum anno ætatis paternæ LXX: alii verbis Stephani inducti persuadere sibi, natalem Abrahamæ ad annum vitæ parentis cxxx pertinere. Sic enim hi ratiocinantur. Thara pater Abrahamæ mortuus est in Charan Mesopotamiæ, quo venerat cum Abrahamâ filio totaque familiâ, cum vixisset annos ccv, ut disertè docet Moses cap. XI Genes. Abraham autem, cui, D E O præcipiente, migrandum erat in terram Canaan, tum demum ex Charan istuc concessit, cum jam mortuus esset pater Thare in Charan, quemadmodum apertè dicit Stephanus apud Lucam. Venit autem idem in terram Canaan egressus ex Charan natus annos LXXV, ut claris verbis testatur Moses, Genes, cap. XII. Sequitur ergò, non ante annum ætatis paternæ cxxx ex patre esse genitum: nisi velimus Spiritum S. per Stephanum loquentem aut

aut scriptorem Lucam falsi infimulare. Et ut muniant hanc sententiam suam contra dissentientes, qui Mosis verbis potissimum inhaerent, ajunt Mosen primum locum inter filios Thare assignasse Abrahamo, quod is dignitatis ergo ob electionem & promissionem divinam ei deberetur: idque probant exemplo filiorum Noah, à quibus Sem quanquam natu inferior tamen primo loco eandem ob causam recenseatur. Verum, uti ego existimo, nimis infirma hæc ratiocinatio est, quanquam magnis autoribus allubescens. Nam quod firmamentum ejus præcipuum est de primatu dignitatis, ob quem primum locum contra nascendi ordinem sacra pagina soleat huic aut illi in fratrum numero attribuere, id frivolum ac vanum est, manifestæque veritati repugnat. Quod enim probandi causa adfertur exemplum filiorum Noë, id haud minus probationis indiget, quam hoc, cui probando advocatur; nec difficilius rejicitur, quam allegatur. Est verò ineptissima argumentandi ratio, cum quis dubium per aliud æquè dubium, aut falsum per aliud æquè falsum probare nititur. Contrà autem verum est, quo ordine filii ex parentibus nati fuere, eo quoque ordine sacram paginam eos recitare, non autem ex ordine dignitatis. Ita enim dignissimus inter filios Sem tertio loco recitatur Arphaxat, ex quo populus DEI peculiaris originem habuit. Ita in filiis Abrahamæ Isaac loco secundo, in filiis Isaac Jacob, in filiis Jacobi quarto demum loco Iuda, ex quo secundum carnem descenderunt reges, & rex regum CHRISTVS: ex filiis Iuda rursus quarto loco Phares: in filiis Levi Caath loco secundo, unde omne sacerdotum genus, & summi sacerdotes, denique in filiis Isai David omnium sine dubio sanctitate & honore præstantissimus, ille tot regum progenitor, & CHRISTI stemmate illustris, loco non nisi postremo. Moses autem dilucidè de filiis Thare sic. *Vixitque Thare LXX annos, genuitque Abraham, & Nahor, & Aram. Hæ sunt autem generationes Thare: Thare genuit Abraham, Nahor & Aram.* Ac sunt omninò expendenda scriptorum consilia, ut verba eorum rectè intelligantur. Mosis autem sine dubio propositum fuit, non solum seriem eorum hominum perpetuam, ex quibus descensus erat Christus, à primo homine ad ætatem usque suam contexere, verum etiam continuationem temporis ab eodem principio usque ad migrationem Jacobi in Ægyptum per generationes libro Originum ponere ob oculos. At ista continuatio absque dubio luxatur, peritque, nisi natalis Abrahamæ, qui familia caput erat futurus, cum anno ætatis Thare patris certo, quem Mosis illic edit, connectatur. Et quæ causa fuerit Mosis, Nachoris natalem certum potius designare, & perpetuæ seriei temporis à primo rerum ortu defluentis affigere, cujus posteros non nisi obiter, atque aliud agens recensere habuit in animo, quam Abrahamæ, cui, cujusque posteritati omnia scriptorum suorum post hunc de generatione Thare locum destinabat? cujus annos cum eventis persecutus est accuratè? cujus à DEO vocati, Dei que voci parentis, generantis, morientis ætatem diligenter notavit? uxoris, filii, nepotis chronologiam expressit? genealogiam, acta que horum, omniumque ex ipso propagatorum exposuit? qui pater omnium fidelium, & sator aut ἀρχηγός populi DEI fuit? ex quo & ipse erat, & præsciebat oriturum olim SERVATOREM mundi? Præterea, si isto Mosis loco definitum tempus natalis patriarchæ hujus non est, nullo loco universæ reliquæ scripturæ sacræ definitum fuerit. Actum enim agunt, qui ex verbis πρωτοῦδουτος apud Lucam eruere id volunt. Quæ si huc pertinent, si, inquam, definire tempus natalis patriarchæ protomartyr voluit, hoc solum docuerint, non ante annum Thare CXXX natum ex eo

Abrahamum esse, sed aut anno illo, aut aliquo sequente, secundo; tertio, quarto, quinto, aliove. Quid verò hoc, quod rectè huc affert doctissimus & clarissimus theologus Perkinsus? Si Abraham natus patri est anno ætatis ejus cxxx, quomodo mirari, aut pro incredibile habere potuit id, quod promittebat DEVS, sibi centenario nasciturum esse filium? absolum sanè. Hoc autem verum, jam tum rarefcere capisse exempla grandævorum generantium, fuisseque admirationi, si qua existerent: quale fuit ipsius Abrahæ à morte Saræ ex contubernio concubinæ gignentis filios sex. Item si Nahor ex Thare genitus est anno ætatis ejus lxx, Abraham verò anno ejusdem cxxx, & Isaac Abrahæ natus sit centenario, atque ipse quadragenarius duxerit Rebeccam neptem Nahoris ex filio Bathuele, ut docet Moyses, oportet Rebeccam ætate jam provectâ nupsisse Isaaco, aut serò admodum parentibus extreme senibus esse editam in lucem: quæ videntur vero haudquaquam esse consentanea, nec satis cum Labanis, qui Rebeccæ frater fuit, & cum filiarum ejus, Jacobi conjugum, rationibus satis congruere. Ad hæc, si annos lx patris causâ substitisset Abraham in Charan, postquam jussus erat à DEO ex Vr Chaldæorum in terram Canaan ire, sanè nimis diu moratus fuisset præceptum divinum, minusque promptè ei paruisset: quod credi haud facile potest de eo, qui & in fide dicitur iter instituisse, Heb. cap. 11, & ubique ad admirationem usque Deo jubenti obsequentem se præstitisse. Denique cum in hanc nostram sententiam eat consentiens antiquitas, atque idem sentiant etiam nunc, ac proximo sæculo erudito ante nos senserint viri doctissimi quique maximo numero, cur nobis fluctuandum aut hæstrandum hæc sit, non intelligo. Sed obstant, ajunt, quibus aliud placet, verba Stephani. Si dicerent videri obstare, faterer. Obstare simpliciter, fateri nequeo. Non enim omnia, quæ adversari sibi videntur, verè quoque adversantur. Alioqui multa in sacris literis verè inter se pugnant: quod absit ut admittamus. Nulla enim in iis talia, ab eodem Spiritu dictata: licet multa occurrant difficilia & obscura, quæ nos promptè explicare atque intelligere non possumus: quod vitij est nostri, non scripturæ. Videmur autem medelæ aliquid huic difficultati adferre, aut caliginini lucem qualemcunque affundere, aut nodum solvere commodâ interpretatione posse. Abraham, quod controversiâ caret, cum adhuc moraretur cum patre, & totâ cognatione suâ in Vr Chaldæorum, mandatum à DEO accepit, ut exiret istinc, atque iret in terram Canaan, parensque promptè mandato divino istuc contendit. Verum cum pater eum, & Loth fratris filius comitarentur, ob patrem ætate fessum, quemadmodum est verisimile, seu quam aliam ob causam substitit aliquandiu in Charan Mesopotamiæ. Dein cum maturum jam esset, anno ætatis suæ lxxv, relicto illic patre, cum fratris filio & familiâ perrexit in regionem Cananæorum, & extructis DEO altaribus moratus in eâ est hæc illic sub tentoriis, indeque ob famem concessit etiam in Ægyptum, atque ex Ægypto rediit eodem: hæsitque ibidem velut peregrinus inter indigenas in regione alienâ, cujus partem propriam nullam teneret, quanquam auro, argento, pecore, familiâ dives esset. Quo toto tempore sine dubio sapè respexit ad patrem, in Mesopotamiâ adhuc viventem, forte etiam ad eundem ventitavit. Interea verò & natus ei est Ismaël ex Agare, cum esset annorum lxxxvi, & iteratâ promissione circumcisio ad signandum foedus instituta anno ætatis ejus xcix, & anno proximè sequente centenario genitus est ex Sarâ legitimus bonorum hæres Isaac, superstitite etiam tum patre Tharâ, agente vitæ annum clxx. Demum Tharâ

Thare obiit in Charan, cum vixisset annos cccv, anno etatis Abrahæ cxxxv. Cujus funus à filio præfente curatum etsi ex sacro codice non discimus, tamen ob ea, quæ filius idem in morte conjugis Saræ, & posteri ejus in similibus casibus fuorum fecere, totaque gens Iosephi reliquiis præstitit, verisimiliter & piè possumus credere. Ex quo tempore videri potest Abraham reversus ad sua non jam ad commorandum, sed ad habitandum, sedem familiæ & rerum suarum istic fixisse, quanquam ne tum quidem vel vestigium soli proprii, ut loquitur protomartyr Stephanus, universâ in regione possideret. A biennio verò post patrem è vitâ quoque decessit Sara conjunx ipsius, nata jam annos cxxvii. Ac tum demum Abraham in regione Hethæorum ab Ephrone viciniæ istius principe agri aliquid emit juxta Hebron non quod coleret, aut ædificio occuparet, sed in quo conjugem defunctam sepeliret: quem sepulturæ locum & ipse habuit postea cum obiisset, & posteri ejus. Id quasi pignus fuit ad firmandam fidem promissionum DEI, futurum nempe, ut sepulcorum posteri regionem hanc aliquando non ut alienam, sed ut propriam possiderent. Superstes autem mansit Abraham, habuitavitq; in Hebron à morte patris annos xi, post mortem Saræ cxxviii, genuitque è concubinâ Cethurâ filios sex, atque obiit tandem natus jam annos, ut dixi, clxxxv. Qui licet agrum pecuniâ emptum ab obitu conjugis jure proprietatis possidisset, neposque ejus Jacob emptione novâ possessionem eam auxisset, tamen imperio alieno subiecti, nec potestatis publicæ quicquam tenentes, non secus ac peregrini ab indigenis tum ipsi, tum liberi ipsorum habebantur: donec inde tandem migratum est in Ægyptum à sene Iacobo, totaque ejus familiâ. Quod factum post primum ingressum Abrahæ in hanc Cananæorum regionem anno cccv absoluto. Ab hac autem migratione Iacobi in Ægyptum ad exitum posterorum ipsius ex eadem Ægypto effluxere anni totidem. In quo consentiunt melioris notæ Chronologi omnes, conficientes id ex verbis Mosis Exodi cap. xii, ubi scriptum est sic. *Incolatus filiorum Israelis* (ita usitatè vocatus est populus DEI, cujus caput & ἀρχηγός ipse Abraham) *quo commorati sunt in Ægypto, fuit cccxxx annorum.* Quos ne putemus inchoandos esse ab adventu Iacobi in Ægyptum, & familiæ ejus, quæ propriè filiorum Israel dicebatur, & cum exitu ex Ægypto duce Mose terminandos, Paulus Apostolus in epistolâ ad Gal. cap. iii nos docet, repetendum principium hoc multò altius, ab ipso nimirum Abrahâ divinitus excito, ut relicta patriâ, relictis quoque suis, concederet in regionem aliam à DEO sibi & posteris suis destinatam cum amplissimâ promissione, finemque cum tempore latæ legis in monte Sinai in deserto Sin connectendum. Sic enim ait: *Ἀβραάμην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς Χριστὸν, ὃ μετὰ ἑπτὰ τετρακόσια καὶ τεσσαράκοντα γεγονώς νόμος ἐκ ἀνθρώπων, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν.* Loquitur autem de pacto aut fœdere inito à Deo cum Abrahâ, & datâ ei promissione, antequam pedem posuisset in terrâ Canaan, & cum primum in eam venisset, statimque inde Ægyptum petisset famis causâ, & ex Ægypto paulò post eòdem redisset, bis ac sapius repetito à DEO promisso. Lex autem in monte Sinai lata est mense tertio post egressum populi ex Ægypto. His verò positis, si annorum principium ceperis ab ingressu primo patriarchæ in terram ipsi promissam, quo tempore natus erat, ut est ante demonstratum, annos lxxv, ad commigrationem nepotis ejus Iacobi in Ægyptum, ab inde effluxerint sine dubio anni cccv, durationis scilicet totius dimidium: reliquumque dimidium adscribendum sperit commorationi Israëlitarum in Ægypto usque ad exitum, legisque lationem.

lationem. Sin, ut pauci faciunt, migrationem Abraham ex Vr Chaldaeorum, ubi prima promissio cum migrandi præcepto facta ei est, quinquennio antiquiorem migratione ex Charan Mesopotamiæ in regionem Canaan statueris, & inde ordiri tempus hoc volueris, cum Abraham ageret ætatis annum LXX, numeraveris ad Iacobum in Ægyptum commigrantem annos non minus CCCXX, atq; ita reliquum tempus ad exitum ex Ægypto manserit tantum annorum CCX. Neutra verò harum sententiarum in sacras literas impingit, in quibus expressum moræ spacium non est, quo Abraham cum patre hæsit in Charan, antequam pergeret in regionem Canaan. Qui annos hos eosdem CCCXXX inchoandos autumant à natali Isaac, in quibus vir sanè magnus, & de ecclesiâ benè meritus, ne illi sine causâ à cæterorum consensu, atq; ad eò à veritate discedunt, uti ego existimo. Iudicium penes lectorem attentum, & temporum peritum esto. De annis CCCC, quib. affligendum semen Abraham in terrâ alienâ DEVS prædixit Gen. c. xv, dubitare me fateor, nec invenire, quo me expediam. Aliis iudicia sua libera relinquo. Exodi tempus caractere cœlesti & civili notatum dubitationem non habet. Et quod inde ducitur usq; dum Salomon rex anno regni sui quarto templum cepit struere, id quoque certum est: expressum quippe verbis rotundis in ipsâ scripturâ sacrâ I. Regum vi. Sic enim ibi, *Factum est ergo CCCCLXXX anno egressionis filiorum Israël de terrâ Ægypti, anno quarto regni Salomonis, mense Zif, qui est mensis secundus, adificare cepit Salomon domum DOMINO.* Atque hinc porrò ad templum idem à Babylonio rege cum ipsâ urbe Hierosolymâ deletum, regnumque Iuda cum ultimo regum Sedekia eversum, quantum temporis intercesserit, ignorare nemo poterit, qui regum annos dinumerare accuratè, & eorum connexionem cum annis regum Israel diligenter observare, ac solenter iudicare volet. Inveniet enim annos confici circiter CCCXXXVII. Quam sententiam characteres quoque stabiliunt à methodo sumpti tum jubilæorum, tum hebdomadum annalium. Nam indicium Sabbatici anni non obscurum est in historiâ Ezechia apud Esaiam cap. xxxvii, concurrentis cum anno regni ejus xlii: & annum, quo obsessâ captaque Hierusalem est, Sabbaticum fuisse ostendit propheta Hieremias cap. xxxiiii. Quo de anno, & totâ duratione regni Sedekia dicemus plura aliâs. Sed quæritur hæc, unde caperint anni LXX captivitatis Babylonicæ, de quibus vaticinatus fuit Hieremias. Nam ter constat Iudæos maximo numero cum regibus suis Babylonem abductos esse: I cum rege Ioachim, quando Daniel cum sociis etiam abreptus est: II cum Iechonia, cui comes & captivitatis consors Ezechiel fuit: III cum Sedekia, quo tempore urbs Hierusalem cum templo funditus est deleta. Sunt qui id trahant ad casum Ioachimi, plures ad Iechonia, plurimi ad Sedekia, idque argumento desolationis cum universæ regionis, tum metropolis & templi. Sed Hieremias ipse velut manu prehenso capite prophetiæ suæ xxxix ad casum Iechonia nos ducit sine dubio. Idq; & universæ Chronologiæ ad Cyrum Persam, qui circumactis his annis captivitatem solvit, congruentius est, & à nobis maximè probatur, ut alibi expositum à nobis est prolixius. Ut verò hæc in parte magnus est autorum dissensus, ita longè quoque major in his, quæ sequuntur usque ad templum instauratum, initiumque hebdomadum Danielis.

Disputatio omnis in his vertitur, quo anno Cyri regis Persici exierint anni LXX captivitatis Babylonicæ, Cyrusq; captivos dimiserit, qui quidem annus imperii ejus in sacris literis vocatur primus: deinde qui fuerit Darius ille Persarum rex, cujus annus secundus celebris est in iisdem sacris literis

literis apud prophetas duos Haggæum & Zachariam, atque apud Esdram
 sacerdotem ac scribam, cui anno assignatur repetitum Cyri edictum de æ-
 dificando rursus templo Hierosolymitano, quod hæctenus à morte ejus
 erat impeditum: cujusque anno sexto ad diem tertium mensis Adar ex-
 tructio templi apud Esdram legitur esse consummata: Ad hæc, qui fuerit
 Artaxerxes Iudæis propitius, cujus voluntate & mandato instructum Es-
 dras scribit in patriam se revertisse, eaq; quæ ad DEI cultum pertine-
 bant, reformasse: & à quo adjutum se memorat Nehemias Helchiæ filius
 anno regni ejus xx Hierosolymam quoque contendisse festinantem, &
 instaurationem muri urbis properasse, paucorum que dierum spacio opus
 confectum dedisse. Denique à quo tempore inchoanda sit numeratio
 lxx *ἑβδομάδων*, de quibus vaticinatus est Daniel Propheta capite ix, &
 in quod tempus eadem numeratio finienda. Eusebius Cæsariensis
 Chronologorum veterum coryphæus vehementer hæc vacillat, ac multa
 turbat: lxx captivitatis annos inchoat cum excidio Hierosolymæ: anno
 post excidium tricesimo Cyrum ait devicto Astyage avo regnare in Persiâ
 cæpisse, eodemque anno regni sui primo Iudæorum captivitatem solvisse:
 Iudæosque copiâ acceptâ extruxisse rursus altare, ac templi fundamenta
 jecisse, sed à vicinis turbatos abstinere à capto necessum habuisse: At Darij
 Hystaspidæ tertij Persarum regis anno secundo finem accepisse annos ca-
 ptivitatis lxx ab Hieremiâ determinatos, ac tum repetitum Cyri decre-
 tum, instaurationemque templi ædificationem magno studio, exhortantibus
 & populum docentibus prophetis Haggæo & Zachariâ, eamque ædifica-
 tionem quadriennio post, anno scilicet sexto ejusdem regis, die tertio
 mensis Adar fuisse absolutam: Esdram verò ab Artaxerxe Longimano
 Darij nepote anno regni ejus vii, & Nehemiam anno xx dimissos Hie-
 rosolymam venisse. Initium autem hebdomadum prophetæ Danielis
 capi posse dicit non absurdè ab anno Artaxerxis ejusdem xxxii, & ex-
 tendi rectè ad tempora Christi. Et hæc Eusebius mutuatus videtur,
 ut pleraque alia, à Julio Africano: Eusebiumque secuti sunt plerique ve-
 teres, Hieronymus, Orosius, Marianus Scotus, Hermannus Comes Ve-
 ringensis doctissimus, Henrico v imp. *σὺν Χρῆστῳ*, qui Africanum quo-
 que citat. Freculfus Gallus Lexoviensis Ludovici Pij imp. contem-
 poraneus amplius quoque in his quam Eusebius hallucinatur. Recentio-
 res, quos schola Beroaldi non inquinavit, penè omnes non primo Cyri in
 Persiâ regnantis anno dimissos ab eo Iudæos censent, sed tum, cum occu-
 pata ab eodem Babylon est, quod initium monarchiæ ejus statuunt: ante
 quod tempus ne potuisse quidem eum id beneficii Iudæis tribuere ajunt.
 In reliquis ferè præterquam in statuendo initio hebdomadum Danielis
 ab Eusebio non recedunt. Melanthon & Lutherus annum illum secun-
 dum Darij prophetis & Esdræ memoratum, quo repetitum fuit edictum
 Cyri, referunt ad Artaxerxem Longimanum, quem ajunt Darij quo-
 que nomen habuisse, secuti in eo Annij Viterbiensis monachi commen-
 ta. Et ille quidem inde etiam principium duxit lxx hebdomadum
 annalium Danielis, argumento concionum Haggæi & Zachariæ; hic verò
 ab anno ejus regis sexto, cum jam ad finem venisset templi extructio.
 Uterque tamen cum passione Christi eas terminat. Et uterque hujus
 sententiæ suæ ergò seriem regum Persidis turbat. Funccius, Chytræ-
 us, Bucholcerus, Buntingius, Gerardus Mercator, Temporarius, Perkin-
 sus, Capella Chronologi eruditissimi & diligentissimi, aliique complures
 Darij Iudæorum *ἐν ἐργῶν* intelligunt Hystaspis filium, ejusque anno
 secundo volunt redintegratum Cyri edictum, oceptam denuò templi
 ædifica-

ædificationem, & quadriennio post ad finem perductam. Quæ de Esdrâ & Nehemiâ perhibent sacræ literæ, ea temporibus Artaxerxis Longimani adscribunt. Verum de initio hebdomadum Danielis, & de fine variant inter se. Buntingius cum Luthero congruens initium assignat anno VI Darij Hystaspis templi structurâ jam consummatâ: sed hebdomadibus complectitur annos DCLVIII, ut pertingat ad passionem Christi, cum quâ hebdomadas claudit. Temporarius solus idem initium confert in annum XX Artaxerxis *Μακρόχειρ*, propterea quod tum demum Nehemias, ex mente ipsius, à domino suo rege impetrarit consensum instaurandi portas & muros urbis Hierosolymæ, plateasque ejus restituerit: quod caput ait fuisse vaticinii prophetici. Dimidium verò ultimæ hebdomadis copulat cum passione SERVATORIS Christi. Reliquum ejusdem hebdomadis ad finem attribuit abrogationi legis ceremonialis, quæ pertinet ad annos à passione proximos. Funccius, Chytræus, Bucholcerus, Perkinsus, Zegerus, Capella, & cum his Theologi magni nominis Bullingerus & Gualterus, Cedrenus etiam è veterioribus ordiuntur tempus ejus prophetiæ ab Artaxerxis ejusdem anno VII, cum ab eo Esdras in patriam missus fuit ad procurandam religionem, legesque restituendas. Et cuncti hi tempus id finiunt cum eadem DOMINI passione. Verum ab his omnibus Iosephus Scaliger dissentit, ut in prioribus exposui. Nam orsus Hieremiæ annos LXX à deportatione Iechoniæ regis, secutus verba ipsius Prophetæ eos finit non cum occupatâ à Cyro Babylone, sed cum vicinis quoque gentibus post Babylonem debellatis, ut jam verè dicere Persa possit, omnia regna terræ dedit mihi DOMINUS DEUS cœli, ut habent verba ejus in sacrâ paginâ. Cui tempori longius triennio ille non superfuit. Deinde Darium illum beneficum in Judæos, cujus anno altero renovatum est Cyri edictum, & Haggæus ac Zacharias concionati esse ad populum leguntur, anno autem VI ædificium templi scribitur perfectum, non alium esse contendit quam cui cognomentum NOTHI fuit, Artaxerxis *Μακρόχειρ* filium, tum quia Esdræ liber proximè ante eum ordinat reges duos, Ahassuerum & Artaxerxem, tum quia inter duos Artaxerxas idem eum collocat: id quod ad solum hunc posse quadrare demonstrat. Ahassuerum autem Xerxem esse, cui verum nomen Persicum fuerit Oxyares, & quidem maritum Hesteris Judææ haud dubitat. Artaxerxem verò Esdræ & Nehemiæ dominum ac fautorem *Μνήμονα* fuisse, Dario Notho genitum, affirmat. A Darij autem Nothi anno secundo hebdomadum Danielis initium putat, & cum altero templi & urbis Hierosolymæ excidio sub imperatore Romanorum Vespasiano eas finit. Et hæc cuncta cum temporum ac rerum circumstantiis magis congrua esse quam priora ab aliis posita, nec confutari posse longævitate unius atque alterius, quam alii objiciunt, rationibus non malis docet. Quæ quia alibi explicui prolixius, hæc repetenda non censeo. Et Scaliger quidem in hanc sententiam suam me quoque pertrahit, ut etiam supra ostendi.

2^a *QUESTIO DISCVSSA DE VERO NATALI CHRISTI SERVATORIS IN BETHLEHEM: ITEM altera de vero anno passionis ejusdem.*

Diverse sententiæ de natali Christi expositiæ. **I**DXI antè, verum Christi natalem differre ab eo, qui vulgò in usu est ex instituto Dionysii Exigui Abbatis Romani. Sed variant de eodem, ut etiam prius notavi, sententiæ. Clemens Alexandrinus, qui imperante

imperante Antonino Commodo, & post eum Septimio Severo floruit, vir in sacris pariter & profanis literis eruditissimus, Origenis præceptor, natalem hunc conjicit in annum Actiacum Ægyptiorum vicefimum octavum, surgentem cum die $xxix$ Augusti mensis Romani, L. Corn. Lentulo Getulico, & M. Valerio Messalino Coss. anno Iuliano $xliiii$, periodi Iulianæ quatermillesimo $dccxi$, desinentem cum die eodem anni Romani sequentis, C. Cæsare Octaviano $xliii$, & M. Plautio Sylvano Consulib. anno scil. Iuliano $xliiv$, periodi Iulianæ quatermillesimo $dccxii$, prævenientem principio sui caput æræ Dionysianæ annis integris duobus & mensib. quatuor, sine autem anno uno, & mensib. totidem. Quam sententiam plurimi veterum ante ætatem Eusebii Cæsariensis secuti sunt. Eusebius anno uno natalem Dionysianum antevertit, confertque in Actiacum $xxix$, qui majore sui parte fluxit cum Iuliano reformato xlv , imperij Augusti $xliiii$, urbis Romæ Varroniano $dccliiii$, periodi Iulianæ quatermillesimo $dccxiii$, & penè totus cum Olympiadis $cxciv$ anno lii , & Nabonassar $dccxlvii$: quem annum consules signarunt Cossus Corn. Lentulus, L. Calpurn. Piso. Eusebianam sententiam amplexi sunt multo plurimi veterum Eusebio præsertim posteriores, usque ad ætatem Iustiniani imp., sub quo Dionysius Parvus novo cyclo Paschali annorum $dxxxii$ induto, quo cyclum priorem ejusdem generis, & annorum totidem correxit, annum insuper Eusebianæ epochæ detraxit. Sed iidem veteres cum Eusebio facientes, ut & illi, qui Eusebio priores fuere, in definiendo natali die non idem sentiebant. Alij namque in diem vi Ianuarij Romani, quo *Ἡμετέρα* Domini celebratur, eum contulerunt, anno reformationis Iulianæ xlv surgente; quod potissimum in Oriente & ecclesiis Græcis valuit. Crediderunt enim eo die & natum fuisse Servatorem, & baptisatum, atque ita in carne primum apparuisse, & voce cœlesti conspicuâq; specie spiritus divini in eum descendente filium *ΔΕΙ ΜΟΝΟΓΕΝΗ* declaratum esse; addunt quidam, & à Magis inventum adoratumq;: unde *Ἡμετέρα* nomen diei illi tributum. Alii diei xxv Decembris proxime præcedentis in anno Iuliano reformato $xliiv$ paulo post exituro idem tempus natale adscripserunt. Atque hi dieb. xii priores in celebrando festo natalitio præverterunt: quod secutæ ferè sunt Ecclesiæ in Occidente. Unde ob ecclesiæ Romanæ autoritatem id ipsum serpsit longius, & sensim tonisse temporib. suis ipse testatur Chrysostomus. Vtrique tamen caput æræ Christianæ affixerunt Kalendis Ianuarij Romani intermediis, quibus consulatum Romæ inierunt, jam ante à me nominati, Coss. Cornel. Lentulus, & L. Calp. Piso; qui consulatus fluxit cum anno Iuliano reformato xlv . Atq; hic habitus fuit Eusebio, & reliquis Eusebij sectam sequentibus. Annus Christi in carne nati primus, cui cyclus Solis erat x , Lunæ xi , proximè, ut dixi, antecedens annum primum æræ Christianæ hodiè vulgò usitatæ, cujus nota fuit cyclus Solis xi , Lunæ xii . Istius autem anni primi Eusebiani Kalendæ Ianuarij incurrerunt in anni Actiaci $xxxix$ mensem *νοβέμβριος* natalem Christi æterni regis conjicit in exeuntem Septembrem, aut surgentem Octobrem anni Iuliani $xliiii$, anticipans caput æræ Eusebianæ anno integro & trimestri, æræ vero nostræ vulgaris biennio & mensib. totidem. Et ad annos Actiacos quod atinet consensus ei est cum Clemente Alexandrino. Nam anno illo $xliiii$ Iuliano, cum quo currebat annus periodi Iulianæ quatermillesimus $dccxi$, consulesque Romæ habebat L. Cornel. Lentulum Getulicum, & M. Valer. Messalinum, à die

Sententia
Scaligeri
fundamen-
tum præ-
cipuum.

Quâ anni
parte na-
tus sit Chri-
stus, sen-
tentia Sca-
ligeri; et
sententia
ejus ratio-
nes.

xxix Augusti initium ducebat annus Actiacus xxviii, cui natalem Domini assignare Clementem paulò antè ostendimus. Sed in anni tempore, atque anno Romano hic ab illo dissentit. Kalendæ enim Octobres, circiter quas natum esse Servatorem autumat Scaliger, incurrebant in mensem alterum anni istius Actiaci. Clemens autem videtur ad Pachon mensem nonum anni Actiaci natalem eundem referre, cui respondit tum Aprilis Romanus: certè indicium ex eo habemus, in Ægypto quondam isto mense natalem celebrari solitum fuisse. Quo posito, necessum fuerit, in annum Iulianum sequentem xliiii, quo consulatum gessere C. Cæsar Octavianus xlii, & M. Plautius Sylvanus, ex mente auctoris hujus Christum in Bethlehem esse natum. Id enim ratio anni istius Actiaci xxviii poscit, qui totus ferè à capite ad calcem cum anno Nabonassareo dccxlii decurrit. Scaliger, exemplo veterum, sententiæ suæ fundamentum sumit ex Evangelistâ Lucâ. Lucas enim cap. iii. clarissimis verbis docet, Ioannem Baptistam Zachariæ filium, non toto semestri ante Christum genitum, ministeriû suum inchoasse anno Tiberij Cæsaris imperantis decimo quinto, sub Pontio Pilato Iudææ præside & Herode Galilææ tetrarchâ, cum Annas & Caiaphas principatum sacerdotii tenerent, venisseque ad eum omne genus hominû, & conciones ejus audivisse in deserto, ac resipiscentes in Iordane ab eo esse baptisatos. Isto verò tempore venisse quoq; ad eundem & Iesum, ab eoq; baptismum accepisse habentẽ jam annos ætatis quasi xxx. Hanc enim verborum Evangelistæ veram vim esse demonstrat Scaliger, quæ Græcè sic habent. *καὶ αὐτὸς ὡς ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος, ὡν (ὡς ἐνομιζέτο) ἦος Ἰωσήφ.* Haudquaquam autem significare docet, ut quidam sunt interpretati, ingredientẽ jam annum ætatis trigesimum: quam interpretationem qui temerè amplexi sint, hos in aliam etiam sententiam de anno natali Servatoris deflexisse. Si igitur Tiberij initium capiatur more Romano ab excessu Augusti antecessoris, ut omninò capiendum putat Scaliger, annus ejus xv surget à die xix mensis Augusti Appio Junio Silano, P. Silio Neruâ consulib. anno Iuliano lxxiii, periodi Iulianæ quater millesimo dccxli, Actiaco lviii, Nabonassareo dccclxxvi inchoante: exhibet autem die eodem ejusdem mensis Augusti, anno sequente consulibus duob. Geminis: quo anno Tiberiani imperii xv oportet secundum textum verborum Lucæ Ioannem auspiciatum esse munus suum, & Christum ad baptismum venisse. Et quoniam annus iste multò maximâ sui parte, toto scilicet besse fluxit cum anno Iuliano lxxiv, & integer ferè, paucis tantummodo diebus demptis, cum Actiaco lviii, si Iuliano lxxiv, & Actiaco lviii detraheris annos solidos xxx, reliqui manebunt Iulianus xlii, & Actiacus xxviii; quibus fluentibus natus fuerit in Bethlehem CHRISTVS, ut censuit quondam Clemens, & cum eo antiquissimi patrum Christianorû ante Eusebium. Et sic quidem de anno. De anni verò parte, id est, de mense aut die sententiæ suæ rationes ducit Scaliger ex iis, quæ idem Lucas habet capite Evangelij sui primo ac secundo. Nam, ait Scaliger, Evangelista scribit, Herodis regis tempore sacerdotem fuisse nomine Zachariã ἐξ ἑφημερίας Αβιά, & ei sacra peragenti in templo ex ordine ἑφημερίας suæ secundum morem functionis sacerdotalis sortito suffitus faciendi munus, cum stans ad altare adoleret, apparuisse adstantem angelum Gabrielẽ, ac lætû nuncium tulisse de nascituro ipsi filio ex uxore, quæ putabatur sterilis: mox Zachariã impletis dieb. ministerii sui Hierosolyma domum redisse ad suos, & cõjugem ejus Elisabetham post dies istos concepisse: Deinde eundẽ angelum Gabrielem mense abhinc sexto missu Dei venisse ad Mariã virginẽ in Nazaret, & εὐαγγελισμόν ei quoq; tulisse multò latiore

latiorem de conceptu ipsius ex Spiritu sancto, & partu stupendo: affirmas-
 seq; Elifabetham Zacharię, cognatam ipsius, in atate provec̄ta concepisse,
 & jam mensẽ ei agi, ex quo conceperit, sextum: statimq; Mariam, cum
 in utero jam ipsa gereret, properanter ad Elifabetham contendisse, & man-
 fuisse cum eã menses tres: Mariãque digressã, expleto tempore suo Elifabe-
 tham edidisse Ioannem: Post obediẽtum Cęsarıs Augusti census causã Ma-
 riam ẽ Nazareth profectam cum Iosepho in Bethlehem, illic cum ipsi
 quoque gestandi tempus consummatum esset, Servatorem mundi in stabu-
 lo peperisse. En tempus expositum duob. conclusum terminis, quorum pri-
 orã quo, *εὐαγγελισμὸς* per angelum Gabrielem Zacharię allatus, posterior
 ad quem, partus Marię virginis. Tempus hoc veteres ferẽ omnes, impri-
 mis qui Eusebij sententiam de natali Christi secuti sunt, etiam ii, qui Dio-
 nysij abbatis, totaq; adeò Romana ecclesia, definiunt mensib. xv, propter
 ea quod sextum mensẽ bis ab Euangelistã nominatum pro completo ac-
 cipiant, haudquaquam rectẽ. Scaliger autem accuratẽ definire id non au-
 det, tum quod tempus conceptionis Elifabethę post *εὐαγγελισμὸν* marito
 nunciatum exactẽ ab Euangelistã notatum non sit, tum quod sextum illum
 mensẽ non absolutum, sed fluentem aut surgentem intelligendum esse
 non sine magnã ratione existimet: ideoq; ait diẽ Christi natalem certum
 definire nullum nunc hominem posse, solum autẽ posse D E V M. Tempus
 tamen hoc ipsum mensib. xiv, & dieb. aliquot numero incertis metitur
 probabiliter: censetq; partum Elifabethę non multò plus quam mensib.
 quinque partum virginis Marię anteverisse, cum reliqui sex mensium in-
 tervallum hoc statuunt. Verum potissima controversia
 vertitur in figendo termino temporis hujus priore, id est, cum certã anni
 parte conectendo. Veteres, & qui eos sequuntur, in fundamento ja-
 ciendo errant. Nam Zachariam summum Iudęorum pontificem fuisse,
 cui soli licuerit quotannis semel tantummodo certo anni tempore introire
 in sanctum sanctorum, & in eo sacris coram D E O operari, volunt. Id
 verò anni tempus sine dubio fuit dies x Tisri mensis Iudaici, qui ut plu-
 rimum responderet Septembri nostro. Et tum x illum diẽ Tisri, cum
 sacris operaretur Zacharias, congruisse affirmant cum xxvii Septem-
 bris: post dieq; ajunt pręgnantem factam Elifabetham, & completo ab
 hinc mense sexto angelum Gabrielem venisse ad Mariam, eamq; virginem
 tum concepisse, die nimirum xxv Martij sequentis: à nono verò mense
 finito post conceptum peperisse Elifabetham die xxiv Iunij: & post ex-
 actos rursus menses sex die xxvi Decemb. ex Mariã natum esse Servato-
 rem Christum. Hęc ratiocinatio veterum, qui propterea die eodem De-
 cembris natalem Domini celebrarunt. Sed in fundamento qui halluci-
 nantur, de eorum structurã quid tibi pollicearis? Error autem enormis
 est & evidens, quod Zachariam Baptistę patrem summum gentis Iudaicę
 pontificem faciunt. Nam Iosephus ei atati proximus, & ipse ẽ genere
 sacerdotali, & quidem ẽ nobilissimã sacerdotum familiã, cui sacerdotalia,
 & cuncta totius gentis suę erant notissima, scriptor maximẽ industrius &
 fidus, in serie summorum pontificum eum non recenset, haudquaquam hoc
 commissurus, si is in sacerdotio isto unquam fuisset: pręsertim cum filium
 ejus Ioannem non sine laude celebrarit. Lucas autem omnium eviden-
 tissimẽ illos refutat, qui non in familiã primã sacerdotum, cui summum
 sacerdotium ex lege competebat, non in numero eorum, qui principes fa-
 miliarum sacerdotalium xxiv erant, quos *ἀρχιερεῖς* etiam honoris cau-
 sa, cum unus solum verẽ totius gentis *ἀρχιερεὺς* esset, nominabant, sed
ἱερεῖα τινὰ, id est, ẽ vulgo sacerdotum familię octavę, quę Abiã dicebatur,
 Zachariam

Orbes is-
taurati in
populo Dei
instituti à
Davide.

Orbes iude
instaurati
à Iuda.

Zachariam fuisse perhibet, eundemque in ordine ἐφημερίας suæ sortitò nactum munus faciendi suffimenti (varia enim erant ejusdem ephemeriae munera in templo, quæ simul obibantur) ἱερατευκέναι. Nec ullum omninò apud eum in Zachariâ vel levissimum supremi sacerdotii, aut principatus inter sacerdotes indicium, sed potius alia omnia. Vnde cætera, quæ super die x Tisri struuntur, necesse est ruere: ut alia perperam exposita omittam. At Scaliger, vir summi ingenii, summæque doctrinæ, fundamentum ratiocinationis aliud jacet, si non indubitato verum immotumq; tamen sine dubio verosimillimum. Id collocat in ἐφημερία Abiæ, quam memorat Lucas. Ignotum non est, sacerdotes Aaronis posteros in familias xxiiii à Davide rege esse distributos, quæ per vices sacra peragerent in templo, easq; sortitò ordinem suum accepisse, quem servarent perpetuò: primum locum per sortem obvenisse familiæ Iojarib, alterum Iedaïç, tertium Arim, similiter cæteris ad ultimam usque, octavum verò locum familiæ Abiæ, in quâ genitus fuit Zacharias, accidisse: has familias per vices secundum ordinem semel acceptum in templo ministrasse coram Domino: vices autem, ut à Iosepho docemur, durasse singulas per dies septem à Sabbati horâ matutinâ ad horam eandem Sabbati alterius: appellatasq; tum familias ipsas, tum vices ἐφημερίδας, quas ἐφημερίας etiam in hâc historiâ de Zachariâ nuncupat Lucas: eas in orbem perpetuò recurrisse, ultimamque à primâ rursus exceptam fuisse; id perennando jugi sacrificio, quod ἐνδελχισμὸν vocant, institutum. Vt autem ἐφημερία quælibet septem diebus transigebatur, ita omnes simul diebus clixviii: quod tempus in se semper revertens orbem ἱεραλικὸν vocare ex re Scaligero placuit. Univerfus verò hic ordo à Davide institutus an perpetuò, & sine vitio servatus sit durante templo priore, non abs re dubitare possumus, ut rectè nos monet Scaliger. Nam si tenorem suum tenuit, quam ob causam Ezechias & Iosias leguntur, cum religioni reformandæ darent operam, cum instaurasse? At in templo altero ad unguem cursum suum servasse certum est, nec unquam interruptum, aut turbatum usque ad templum ab Antiocho Epiphane Syriæ rege pollutum: quo tempore ἐνδελχισμὸς intermissus, sacra omnia cessarunt. Id duravit triennium. Quo finito, Iudas Macabæus, caeso fugatoque exercitu Syrorum, & urbe recuperatâ, temploque repurgato, altari novo extructo, ordinem quoque hunc restituit in integrum. Censetque Scaliger haud levibus rationibus ductus exemplo Zorobabelis, & priorum regum, qui collapsam religionem instauraverant, eum non aliunde quàm à principe familiâ, cujus ipse quoque pars erat, principium ἐφημερίων ἱερατικῶν duxisse. Quod si constaret tam certò quàm est verosimile, quæstio hæc omnis esset expedita. Tempus enim, quo instauratio hæc à Macabæo est facta, accuratissimè notatum est in historiâ sacrâ; annus scilicet Græcorum Iudaicus cxlviii, diesq; xxv mensis Casleu, qui nonus erat à Nisan mensium Iudaicorum primo. Is verò annus erat etiam undecimus Antiochi Epiphaniis in Syriâ regnantis, multoque maximâ sui parte currebat cum anno periodi Iulianæ quater millesimo, quingentesimo quadragesimo nono, & dies xxv Casleu cum die xxiiii Novembris Iuliani labebatur, cum consules adhuc Romæ essent Cn. Octavius, & T. Manlius Torquatus, ac Roma annum numeraret Varonianum dlxxxix, qui tertius erat ab eo, quo PERSVS Macedoniæ rex à consule L. Emilio Paulo captus, & regnandi apud Macedonas finis factus fuit: inciditq; idem hoc tempus enceniorum Macabaicorum in diem xxii Paophi mensis Ægyptiaci secundi, anni Nabonassarei dlxxxiiii. Ab hoc autem tempore quemadmodum certissima est series consulum Romanorum

manorum usque ad sæculum Christi, adeoque ad templum deletum, & Hierosolymam excisam, quod in confesso est, sic ordo ἑφημερίων sacerdotium apud Iudæos, qualis est à Davide quondam institutus, & tunc à Iudâ Macabæo repetitus, sine mendo est conservatus, adeo ut durissimis quoque temporibus omnia potius pati, & vel inter ipsa sacra mortem oppetere sacerdotes, quam vel vices stationesve suas deferere, aut alii in aliorum locum aut tempus invadere sustinuerint, sicut clarissimè ex Iosepho demonstrat Scaliger, & cuilibet, cui hæc res curæ est, cognoscere promptum.

Sciendum verò, cum Macabæus templum expiaret, ipsum encaniorum diem cum initio ἑφημερίας familiae Iojarib. non congruisse. Encania enim celebrata sunt hebdomadis feriâ secundâ, quod computi ratio certissima docet. ἑφημερίς autem ex lege perpetuâ cum sabbati hora matutinâ capiebat initium, & cum eadem desinebat. Vnde sequitur, familiæ istius ἑφημερίδα surgentem biduo antevertisse ἐγκαίνια, & pertinuisse ad diem Casleu xxiii , Novembris Iuliani xxii , indeq; ut ἑφημερίδα istam, ita totum orbem ἱερατικὸν esse inchoandum. At ab eo principio ad exitum anni ejusdem Iuliani dies restabant xi ; ad initium verò ἑφημερίας octavæ, quæ erat Abiæ, dies xlix , ut ipsa ἑφημερία surgeret cum die l , qui tunc erat dies x Ianuarij in anno periodi Iulianæ quater m d l , quo consules Roma habebat A. Manlium Torquatum, Q. Casium Longinum.

Ab hujus autem anni Calendis Ianuariis ineuntibus ad Calendas Ianuarias annum periodi Iulianæ quater m d c c x aperientes, quo consules Romæ erant C. Calvisius Sabinus, & L. Passianus (is erat Iulianus à reformatione C. Cæsaris fluens xlii , urbis Romæ secundum Varronem d c c l , Nabonassareus à Calendis Ianuariis ad diem xxiii mensis Augusti d c c x l i i i , reliquâ parte d c c x l v) sub quibus consulum Scaliger vult contigisse hoc, quod Evangelista Lucas de Zachariâ vicem in templo obeunte scribit, anni Romani ex formâ Iulianâ fluxere c l x , qui dies habent quinquages octies mille, quadringentos, quadraginta.

Quibus si adjeceris tum xl illos, qui annos hos ab exordio restituti ordinis per Macabæum, id est, à capite ἑφημερίας Iojarib antecesserint, tum alios à Calendis Ianuariis his posterioribus ad Calendas Iuniâs exeuntes, provenient dies omninò quinquages octies mille, sexcenti, triginta duo, quot orbibus hieraticis c c c x l i x exacte respondent. Hinc verò porrò si ieris, & addideris dies l , habueris sabbatum istud, quo familia octava Abiæ, cujus portio Zacharias fuit in orbe ἱερατικῶ quinquagesimo occupat ministerium suum: quot caput erat quæstionis. Potest autem etiam ordine alio id ipsum expediri.

A die xxiii Casleu, vel Novembris xxii in anno periodi Iulianæ quater m d x l i x , quo Iudas templum à pollutionibus expurgavit, & sacra restituit, exorsus numerâ dies l . Dies quinquagesimus, qui incidet in x Ianuarii anni proximè sequentis, sabbaticus erit inchoans ἑφημερίαν octavam Abiæ in orbe ἱερατικῶ post restitutum ordinem primo. Tum adde dies tot quot complent orbibus hieraticos c c c x l i x , scilicet, $\text{l v i i i m. d c x x x i i}$. Horum ultimus erit idem cum eo, de quo paulò ante dixi.

Pertinebit autem ad diem xxi Iulii in anno periodi Iulianæ quatermillesimo, septingentesimo, decimo, post reformationem Cæsaris xlii , urbis Romæ conditæ secundum Varronem d c c l , surgente Olympiade c x c i i i i . Exiitque eadem ἑφημερία Abiæ, & Zacharias ministerium suum finiit, cum die xxviii ejusdem mensis.

Post quem diem cum domum revertisset Zacharias, conjux ejus Elisabetha gravis facta est, & impleto gestationis tempore, circiter Calendas Majas anni sequentis, qui fuit Iulianus xliii , edidit

Tempus accurate computatum per orbis hieraticos ab Encanias templi Macabæi ad Evangelismum Zachariæ allatum de nascituro sibi filio le. anno.

edidit filium Iohannem Baptistam : Maria verò absoluto jam quinto men-
 se, surgente aut labente sexto post Elisabetham ex Spiritu S. concepit, &
 mundi Servatorem virgo enixa est in Bethlehem primis diebus Octobris
 anno Iuliano eodem, periodi Iulianæ quater millesimo, septingentesimo,
 undecimo, Olympiadis $\epsilon\chi\epsilon\iota\iota\iota\iota$ anno II, Nabonassari DCCXLVI , im-
 perii Augusti XLI , Actiaco xxviii , mense huius altero, consulibus ut
 ante dixi, L. Lentulo Getulico, M. Valerio Messalino. Id autem anni tem-
 pus, ait Scaliger, in Iudæâ pastorib. adhuc commodum erat *πρὸς τὸ ἀγρω-
 λεῖν καὶ φυλάκας τῆς νυκτὸς φυλάσσειν ὅτι τὴν ποιμνίαν αὐτῶν*, de quo scribit
 Lucas: finis autem Decembris, aut Ianuarij initium non item, quanquam
 strenuè heic obloquatur verbosissimus Kepplerus. Verum his, licet sint
 verisimillima, opponi possunt non pauca, nec momenti parvi. Primum
 si Tiberij initium sumatur ab obitu Augusti, ut faciendum esse contendit
 Scaliger, xv annus imperii ejusdem inibit à die xix mensis Sextilis, Si-
 lano & Nerua consulibus, exhibit die eodem ejusdem mensis consulibus
 duobus Geminis uti ante fuit dictum, & triente sui primo concurret cum
 anno Iuliano lxxiiii , reliquo besse cum lxxiiii . His autem positis si
 porrò cum Scaligero posueris, Christum exactis jam xxx ætatis suæ an-
 nis à Iohanne baptisatum esse circiter Calendas Octobres, cætera quidem,
 quæ de tempore natali ab eo differuntur, cum hisce recte convenient, sed
 baptismus incidit in annum Iulianum lxxiiii , cum consules adhuc ef-
 sent Silanus & Nerua, non autem in annum lxxiiii consulibus duobus
 Geminis, ut omnis ferè censuit vetustas, & censet quoque ipse Scaliger
 canonum Isagog. libro tertio, paginis 299. & 302. Autumnus enim to-
 tus in consulatu Geminorum cum Tiberij anno xv his metis concluso ni-
 hil habuit commune, sed ad annum imperatoris ejus xvi pertinuit. Præ-
 terea perangustum tempus fuerit ab initio anni xv Tiberiani ad Calen-
 das Octobres, circiter quas ad baptismum venisse Servatorem Scaliger ar-
 bitratur. Nam inter diem xix Augusti, & has Calendas non plures
 intercedunt dies quam xlii , quibus omnia illa facta esse, quæ ab initio
 capitis tertii ad versiculum xxiiii commemorat Lucas, vix videtur vero-
 simile. Idemque tempus foret quoque arctius, si à capite anni Actiaci
 Ægyptiorum tum alijs, tum xv annus Tiberij computentur. Sed hoc
 exile. Videamus aliud majus. Si vera est regula, quam Scaliger nos
 docet, isto sæculo Iudæos principum suorum initia non computasse nisi à
 primo Nisan, aut primo Iar, quorum ille ante Simonem, Iudæ Macabæi
 fratrem, hic post eundem caput anni Iudaici habebatur, verosimillimum
 fuerit, Lucam quoque more gentis suæ principium Tiberij non ab eo die,
 quo mortuus est Augustus, sed à Nisan aut Iar, qui menses ambo verni &
 inter se contigui erant, auspiciatum esse. Erat enim Tiberius Iudææ
 tunc unicus & verus princeps, nec alium tum regem aut dominum civilem
 Iudæa agnoscebat. Quod & docet nos Iosephus historiographus, & in
 Evangelio ipsi testantur Iudæi clamantes coram Pilato; non habemus re-
 gem nisi Cæsarem: argumentoq; est tributarius numus Cæsaris inscriptio-
 nem ferens, & procurator regioni à Cæsare datus. Quo rursus posito,
 quintus decimus quidem Tiberii annus à verno usque tempore ad Calen-
 das Ianuarias probè congruerit cum consulatu duorum Geminorum, sed
 ab autumno illo si in anteriora ascenderis ad annum xxx completum,
 haudquaquam ad autumnum anni Actiaci xxviii , consulatusque Getu-
 lici & Messalini pertigeris, sed in Actiaco anno xxix , & consulatu C. Cæ-
 saris Octaviani xlii , & M. Plautij Sylvani substiteris. Rursum ex Io-
 sepho notissimum est, & certissimum, Herodem Magnum ab eo tempore,
 quo

quo Romæ à senatu rex salutatus fuit, totos annos xxxviii in Iudæâ regnasse: regem vero declaratum fuisse Cn. Domitio Calvino, C. Asinio Pollione Cofs. anno Iuliano vi jam jam exituro: proindeque post exitum anni Iuliani xliiii, quo consules fuere Lentulus Getulicus, & Valerius Messalinus regnum & vitam finivisse. Verum quoniam ex regulâ paulò antè recitatâ annus regni ejus primus ante Nisan aut Iiar non est computatus, Herodes idem regnando & vivendo pervenit ad vernal tempus anni sequentis sub consulib. C. Cæsare Octaviano xlii, & M. Plautio Sylvano. Quod cum Iosephi narratione planè congruit. Scribit enim is, obiisse regem paulò ante mensem Nisan, cum non multò prius præcessisset eclipsis Lunæ. Verè igitur Herodes regnando complevit annos xxxviii integros, ac menses tres ferè: decessitque cum Christus ante menses circiter sex esset natus ex sententiâ Scaligeri prius expositâ. Sed Scaliger arbitratur, ante mortem Herodis Christum non procul à bimani abfuisse, inductus verbis Matthæi Evangelistæ cap. ii, vers. 7. & 16. ubi legitur, Herodem exactè quæsisse à Magis tempus apparitionis stellæ in Oriente, & eo cognito delusum postea ab iis aliâ viâ domum profectis, atq; excandiscentem infantes omnes Bethlehemiticos *δοτο διετεις ηδη κατωτέρω* jussisse interimî secundum tempus, quod à Magis cognovisset. Atque hanc ob causam idem Scaliger & oscitantia redarguit Iosephum, quem aliàs à diligentia & veritatis studio impensè solet laudare, & Herodi annos regni xxxviii solidos inchoatos à mense Nisan aut Iiar, assignat, mortuumque statuit anno Iuliano xlv, Coss. Corn. & Lentulo & L. Calp. Pisone Cofs. Quam benè, prudentium lectorum iudicium esto. Nodus sanè difficillimus. Quem quomodò enodare quis possit, nisi aut Iosephum enormiter in definiendo regni Herodis tempore exorbitasse, aut Tiberii annum xv apud Lucam aliter, ac supra factum, accipiendum, aut ex Matthæi verbis alium sensum formandum esse fateatur. Quorum ultimum animo meo maximè allubescit, tum ob rationes alias, tum quod narratio Lucæ Evangelistæ capite Evangelii secundo satis evidenter demonstrat, Mariam cum Iosepho sponso suo & infante I B S V, cum exisset præfinitum in lege tempus, Hierosolymam ivisse, & iustis illic perfolutis statim inde remigrasse in oppidum Nazareth. Vnde consequi videtur, ante hanc commigrationem Magos in Bethlehem venisse: Herodem verò cum diu frustra expectato Magorum reditu tandem comperisset illud sibi esse, irâ percitum sævisse in infantes istius viciniae, quod existimaret illic adhuc cum parentib. infantem sibi invisum morari, & à minimis ad bimulos usque grassatum esse, ut certius effectum daret, quod cupiebat. A quâ sententiâ non abhorret, quod ad hunc Matthæi locum postillator Lyra scribit sine dubio ex multorum eruditorum mente, Herodem neglecto eo, quod Magi velut homines vani temerè stellæ fidem habentes, aut Phasmate decepti ad ipsum non redissent, tum demum cum Simeon & Hanna in templo Hierosolymitano præsentem puerum I B S V M venerati essent, ac de eo nato conspecto, & sibi & toti Israeli fuissent gratulati, velut concitatum denudò stragem illam infantum edidisse, & tum Iosephum ab angelo monitum cum Mariâ & infante in Ægyptum fugisse. Ad censum quod attinet, qui actus est ex edicto Cæsaris Augusti, cum natus in terrâ est Christus ex comparatione verborum Lucæ cum narratione Iosephi claret, eundem P. Sulpitium Quirinium quem Cyrenium Evangelista & Iosephus nuncupant, bis Syriæ præsidem fuisse, & censum egisse: primum nascente Christo, quando non Iudæa solum, sed & tota Syria, & omnes provinciæ imperii Romani censæ fuere in eum finè, ut cognosceretur, quantum opum, quantum virium imperium

*Animad-
vers. in
Eusebium
162.*

imperium haberet ad scribendos alendosque exercitus, & onera imperii commodè sustinenda: iterum post annos plus minus x, Archelao Herodis filio in Galliam relegato ad res ejus potissimum in fiscum redigendas, & Iudæam tributo mulctandam. Atque hæc quanquam ita habeant, tamen ex omnibus optima nobis sententia Scaligeri videtur, minimisque incommodis obnoxia. **Keplerum placito** suo novo, quo à prioribus cunctis audacter dissentit, frui **ac gaudere** libentes finimus, qui non dubitat Christi natalem toto quinquennio antiquiorem affirmare capite æræ nostræ vulgaris, id est, ad initium referre anni Iuliani xli, quo consules fuere C. Cæsar Octavianus xii, L. Cornelius Sylla. Hoc verò ut persuadeat lectoribus, ingentem pulverem ciet, tantumque verborum perdit, ut priusquam finiat, totum librum multorum capitum, plurium foliorum compleffe eum videamus. In hunc finem annos xxvii regni Herodis, quos Iosephus numerat, inchoare ei placet à tempore verno ejus anni, quo consules Romæ fuere Cn. Domitius, & C. Asinius Pollio repugnante rerum serie ad id tempus pertinente, & cum verno tempore sub consulibus L. Cornel. Lentulo Getulico, & M. Valerio Messalino finire. Et quia auctoritatem Lucæ obstare sibi videt, quâ Christus Tiberij anno xv annos ætatis habuisse xxx, cum ad baptismum accederet, asseritur, in verbis illis, *ὡς εἰ ἐτῶν τριάκοντα ἑξήκοντος*, exponendis torquet se mirificè, paginasque aliquot impendit, ut destruat sensum, quem ex iisdem verbis optimâ ratione conficit Scaliger: ac imprimis latebras quærit suæ sententiæ aptas in voce *ὡς εἰ*, quasi ea significet numerum, cui adhæret, incertum, aut, quod Latini dicunt, **plus minus**. Imò eò progreditur audaciæ in interpretando, ut id **plus minus** non ad dies aut dierum hebdomadas, aut ad menses referendum contendat, quòd sanè usus sermonis admittit, sed ad totos annos, & quidem ad annos aliquot, ut eo modo qui loquatur, quo locutus est de ætate Christi Evangelista, etiam verum dixisse videri possit, licet is, de quo dicitur, tantum xxvii, aut majore numero quam xxxii annos ætatis habeat. Rationem quæris? Hoc sententiæ ejus, quam concepit, ratio poscit. Quid hoc poscere dico? poscit etiam largius vim vocis *ὡς εἰ* extendi. Nam si Christus natus intelligatur toto quinquennio ante initium æræ nostræ communi C. Cæsar Oct. xii, & L. Sylla consulatum ineuntib. & baptisatus sit, quod vult Keplerus, duob. Geminis consulibus, non potest tunc, cum baptisatus est, infra ætatis annum xxxiiii habuisse. Cæsar enim xii, & L. Sylla anno Iuliano xli, duo autem Gemini lxxiv in consulatu fuere. Audi porrò lector, & mirare. Causam si lubeat querere, cur putet Evangelistam pro annis xxxiii, aut xxxiv annos quasi xxx scripsisse, respondere non veretur, quia ignorantia hac in parte laborabat. Nec enim discipuli Christi, à quib. sciscitatus Evangelista fuit, (verba sunt Kepleri) nec ipsa Christi mater Maria cum eodem collocuta certum rei tempus imprefferant memoriæ suæ, memoriamve ejus conservandam putaverant. Nam & res ipsa obscura erat, (inquit) cum fiebat & quorsum evasura esset, nemo ferè tum suspicabatur. Maria autem mater etsi meminisse posset, quot ante annos filium peperisset, tamen non videtur (loquor ex auctoris sensu) temporis istius accuratam curam habuisse, sed accidisse ei, quod foeminis etiam laudatis, præsertim paupertate pressis, quæ literas plerumque aut non attingunt, aut parce usurpant, ut quoto anno erè in gente usitata partus acciderit, non annotarit: potiusque fortunam puerperii sui, & reliquas circumstantias, quas plenè Evangelistis exposuit, quam tempus ipsum, hoc est, annum partus, annique diem aut mensem memoriæ mandarit. En pietatem

pietatem viri, sensumque de iis, qui quæ ad religionem nostram pertinent, ac salutiferæ fidei fundamenta sunt, in literas miserunt. Cætera prætereo. Iudicium lectoribus permitto. Libri copia est in bibliopoliis. Christus anno Iuliano LXXIII baptisatus ex sententiâ Scaligeri cum quadriennium & menses circiter sex docuisset, & miracula edidisset, anno Iuliano LXXVIII pro humano genere passus est, & mortuus revixit, ac de morte triumphans in cælum ascendit S. Sulpitio Galba, L. Corn. Syllâ consulibus. Anni character est indubitabilis dies XIV Nisan incidens in feriam VI, quâ Servator cruci affixus est: quem cum Sole occaso excepit tunc initium Sabbati concurrentis cum Iudæorum Paschate, festorum maximo: postridieque *μία σαββάτων*, ut est in textu sacro, hoc est, feriâ primâ hebdomadis sequentis, Christianorum die dominico, benè manè Servator idem à morte resurrexit. Quæ per proximos aliquot annos, nisi eo, quem dixi, accidere non potuere, qui annus cyclum habebat Solis XIV, Lunæ XV, cum literâ Dominicali D. Erat verò dies ille XIII Nisan isto anno idem cum die III Aprilis Romani. Vnde reliqua, quæ huc pertinent, queunt cognosci. Sed animadvertendum heic, quod Christus verus agnus paschalis pascha comederit cum discipulis pridie passionis suæ, vespèrâ scilicet diei XIII Nisan, feriâ V, anticipans cæterorum Iudæorum epulas easdem solemnes die uno, qui ob translationem feriarum ex more *ἀγράφω*, quæ fiebat mense Tisri, ritum illum tunc celebrarunt eâ vespèrâ, quâ terminabatur feria VI, desinebatque in sabbatum solemne, quo & Iudæi festum suum maximum *τῶν ἀζύμων* agitabant, & Christus in sepulchro quiescebat. Id manifestum fit tum ex reliquâ universâ narratione Evangelistarum attentius expensâ, tum ex Lucæ verbis, cum ait, *ἦλθε δὲ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ἧ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα.* Quod significat eum fuisse legitimum diem, quo secundum ipsius D B I institutum oportebat mactari & comedi agnum, nimirum XIII Lunâ mensis Nisan, quamvis populus ob translationem illam feriarum per morem usu introductum mactaturus & comesturus agnum esset postridie. Loquitur autem Lucas, quod controversiâ caret, de die eo, quo Christus cum discipulis sacrum id convivium iniit. Lunam verò decimam quartam mensis Nisan fluentem à coitu concurrere cum hebdomadis feriâ sextâ proximis annis aliquot ejus sæculi non potuisse nisi anno eo, quem designavi, rationes temporum & motuum cœlestium probant, ut harum peritus, heic quod dubitet, non habeat. Accidit character quoque alter insignis, Solis scilicet memorabilis illa & admirabilis obscuratio, quæ accidit in ipsâ meridie, & duravit per horas tres Christo pendente in cruce testib. Evangelistis, & notata est in archivis aut annalib. populi Romani, ut scribit Tertullianus. Phlegon verò Trallianus, Adriani imperatoris libertus, antè à nobis laudatus de eadem scriptum reliquit libro de Olympiadibus XIII, ut est apud Eusebium, accidisse eam Olympiadis CCII anno IIII. Is autem annus posteriore suo semisse fluxit cum anno Iuliano LXVII à Kalendis nimirum Ianuariis in mediam usque æstatem, quâ Olympias acta est CCIII, capitque annus ejus primus. Ac Phlegontem nullâ aliâ de obscuratione Solis istic esse locutum ex eo certum fit, tum quod idem diei tempus cum Evangelistis hic ei assignet, tum quod rationes astronomicæ doceant, toto illo anno Eclipsin Solis secundum ordinem naturæ accidere non potuisse. Atqui annus hic Iulianus totus fluxit cum anno periodi Iulianæ quater millesimo, septingentesimo, quadragesimo sexto, aræ nostræ vulgaris Dionysianæ XXXIII, cum anno autem mundi ter millesimo, DCCCCLXXXII à Kalendis Ianuariis ad mensē

mensum Octobrem, cum anno urbis Romæ *DCCLXXXVI* à Palilib. ad Decembris finem, cum Nabonassarco *DCCLXXX* ab initio sui ad *XIII* diem Augusti, cum Actiaco *LXII* ab eodem initio ad eisdem Augusti diem antepenultimum. Secundum hæc igitur *CHRISTVS* servator cum in arâ crucis se obtulit in sacrificium propitiatorium pro peccatis hominum, annum ætatis à vero natali, quem ex mente Scaligeri expressimus, agebat *XXXV*. Tiberio autem currebat imperij annus *XIX*. Hoc tempus passionis Christi non rectè definitum multas contentiones veteribus Christianis, qui Apostolorum ætatem proximè secuti sunt, de tempore celebrandi Paschatis peperit usque ad concilium Nicenum: de quo heic dicendi locus non est. Exposuit prolixè Scaliger libro de emend. temp. & in Canonibus Isagogicis, atque alibi: succinctè & eleganter planèque clarissimus, & eruditissimus vir, ac mathematicus summus, collega atq; amicus intimus Nicolaus Mulerius in Isagoge in Calendarium Romanum. Cum per Sabbatum magnum Servator corpore suo in sepulchro quietem egisset, illucescente die hebdomadis sequentis primâ, quæ erat Nisan Iudaici *XVI*, Aprilis Romani *V*, redivivus sepulchrum reliquit, sæpeque cum apostolis ac discipulis suis congressus & collocutus die ab hinc *XL* spectantibus. iisdem Apostolis ex terris in cælum ascendit, atque inde ad eisdem Spiritum S. misit die *XI*, qui erat à resurrectione quinquagesimus, mensis Iudaici Syvvan *VI*, Romani Maij *XXIII*. Hic finis historiae Evangelicæ. Eam sequitur narratio actorum Apostolicorum comprehendens tempus annorum circiter *XXVIII*: quam claudit carcer Apostoli Pauli in urbe Româ. Carcerem hunc excepit prima à Nerone instituta contra Christianos persecutio anno imperii ejus *X*, quâ Apostoli duo Petrus & Paulus traduntur periisse. Secutumque est à biennio initium belli Iudaici à Gessio Floro motum imperante etiam tum eodem Nerone, C. Suetonio Paulino, L. Telefino consulibus: quod bellum post annos quinq; excidio gentis & Hierosolymæ tandem est finitum. Erat autem is annus, quo hoc factum, periodi Iulianæ quater millesimus *DCCLXXXIII*, Iulianus *CXX*, æræ Christianæ vulgaris *LXX*, Olympiadis *CCXII* partim primus, partim secundus, urbis Romæ conditæ *DCCCXXIII*, cum consules essent Fl. Vespasianus imp. *II*, T. Vespasianus. Urbs Hierusalem obsideri cœpit in festo paschatis, templum incendio datum die *IV* Eid. Augusti, urbs tota occupata & cremata die *VI* Eid. Septemb. cum templum stetisset ab instauratione sui post solutam captivitatem Babylonicam annos circiter *CCCCLXXXVII*, post prioris templi excidium *DCLIX*. Reliqua temporis proximi dubitationem non habent ad finem Adriani, & initium Antonini Pii imperatorum. Nam de initio Adriani qui quæstionem movent, sine causâ iustâ id faciunt, cum de tempore excessus Trajani, & imperii ejus duratione constet ex annalibus.

DE FINE ADRIANI IMP.

TUrbat Scaligerum maximum virum autoritas Spartiani, qui vitam Adriani scripsit, & imperii annos Adriano tribuit *XXI*, & menses *XI*. Sed, ut liberè dicam quod sentio, sine ratione. Nam Dionis scriptoris diligentissimi autoritas haud paulò major est quam Spartiani: ex quo Xiphilinus notat Adrianum imperasse annos solummodo *XX*, & menses *VI*: consentiuntque cum Dione Eusebius in canone Chronico, & Eutropius in historia Romana compendio; quorum prior annos *XXI* sine mensib. appendicib. imperio ejus assignat, alter obiisse eum scribit imperii anno *XXI*, mense

mense x die xxix. Nam licet Eusebius uno mense plus dicat quam
 Dion, & Eutropius mense uno minus, id parvi momenti est, forsanque vi-
 tio librariorum in Eutropio pro mense xi obrepit x. Et hos chronolo-
 gi posteriores ferè sunt secuti. Et quid si suspicemur Spartianum quoq;
 scripsisse annos xx, menses xi, & incuria describentium annos esse sub-
 stitutos xxix? de quo optimè etiam monet nos summus vir Isaacus Casau-
 bonus in notis ad Spartianum. Scaliger autem temerè libris Spartiani
 turbatus etiam in Ptolemaicis rationib. ad tuendum id, quod à Spartiano
 arbitratus est esse scriptum, nescio quid implicat, & à se aliisque bonis au-
 torib. dissentit. Imprimis labitur in eo, quod Xiphilinum quoque in
 animadversionibus ad Eusebium paginâ cxcxi scribit annis imperantis
 Adriani xxii adjicere menses xi contra fidem optimorum codicum ty-
 pis editorum, in quibus sic legitur: *ἔμοναρχησεν ἔτη ἑκοσι, καὶ μῆνας ἑνδεκά.*
 Ptolemæus autem, quicquid hæc nodi est, secat, omnemque dubitationem
 tollit. Nam is libro *μεγάλης συντάξεως xi* observasse se scribit stel-
 lam Iovis anno Adriani imp. xxii, die Paophi mensis Ægyptij xiiii, horis
 duab. ante mediam noctem, in piscium gradu vii min. 54: & rursum ean-
 dem Iovis stellam observasse se notat anno primo Antonini Pij imp. die
 xx Athyr, horis xvii post meridiem in Arietis gradu xiv, min. 23:
 denique ait à priore observatione ad alteram intervallum fuisse anni unius
 Ægyptiaci, vel Nabonassarei, & dierum xxvii, horarum vii. Quod
 solum intervallum eos refutat, qui Adriano imperii annos assignant xxii,
 & menses xi. Est autem extra controversiam, id, quod ante etiam mo-
 nuisse me memini, astronomos astronomicis annis æqualibus, cujusmodi
 sunt Nabonassarei, tempora metientes primos regum imperatorum ve an-
 nos inchoare non ab iis dieb. quibus reverà regnare aut imperare cape-
 runt, sed à proximo Thoth, qui aperit annum Nabonassareum. Sic
 apud Ptolemæum Trajani initium ducitur à die xxx Julij in anno periodi
 Iulianæ mmm. dccc. x, Adriani à die xxv Julij in anno periodi ejusdem
 mmm. dccc. xxix, Antonini Pij à die xx Julij in anno periodi mmm.
 dccc. l, quia capita annorum Ægyptiacorum proxima in eos dies Ro-
 manos inciderunt: quanquam Trajanus imperare cepit die vi Kalend.
 Februarij, Adrianus iv Eid. Augusti, Antoninus vi Eid. Julij annis
 illis iisdem jam memoratis. Cum primo igitur anno astronomico
 Trajani surgebat annus Nabonassareus dccc. xlv, cum primo Adriani
 dccc. lxxiv, cum primo Antonini dccc. lxxxv: quod ex multis locis
 Ptolemæi fit liquidum. Verum autem eorum initium incidit in annos
 æræ nostræ Christianæ vulgaris xcvi, cxvi, cxxxvii, & dies supra di-
 ctos. Ad hunc modum Adriani imperio ad annos xx, menses xi re-
 stricto, & Antonini principio suæ sedis restituto, patet tot annos imperio
 hujus deberi, quot ei à Xiphilino breviatore Dionis adscribuntur, scilicet
 xxiv, quanquam ratio jubeat à mortis die, & successoris initio sumpta
 quatuor menses demere, & Eusebius perperam menses solum tres supra
 annos xxii ei concedat. Sequentium imperatorum ad initium Ale-
 xandri Severi annos, menses, & dies accuratè notavit Dion, & ex eo ab-
 breviator ejus Xiphilinus. Alexandri Severi annum primum firmat Hip-
 polytus episcopus caractere insigni in cyclo suo *ἑκαταετηρίδι*, quâ isto
 anno copulat Lunam xiv cum ipsis Eidibus Aprilis, & sabbato: quod
 certum est aliquot annis eo sæculo accidere non potuisse, nisi æræ Chri-
 stianæ vulgaris Dionysianæ anno cxxxii, qui concurret cum anno pe-
 riodi Iulianæ quatermillesimo, nongentesimo, tricesimo quarto, Ju-
 liano cc. lxxvii, Olympiadis ccl. primo & secundo, Nabonassareo
 item

item DCCCCLXIX. & sequente. Capisse scribitur Alexander, Varius Heliogabalo à militib. Romæ occiso, circiter Nonas Martias. Ab isto autem anno Iuliano finito ad initium consulatus M. Vlpri Criniti, & Proculi Pontiani, sub quib. consulibus imperare cepit Gordianus III, sine dubio intervenere anni xv. Non enim solum dinumeratio annorum in fastis consularib. qui hâc parte vitio carere putantur, hoc demonstrat, sed etiam convincit character ille longè nobilissimus, quem consulatui Criniti & Pontiani Censorinus impressit, putator temporum diligentissimus & accuratissimus, eodem illo anno scribens, de quo diximus jam sæpè. Cui sanè characteri, qui commissuram habet diversarum præcipuarumq; ærarum nobilium, debemus non solum βεβαίωσιν proximorum temporum, verum etiam certitudinem intervallorum, quæ sunt à principio Olympiadum Iphitearum, à conditâ urbe Româ, à capite æræ Nabonassaræ, à primis Kalendis Ianuariis per C. Cæsarem reformatis ad tempus istud, quo scribebat Censorinus. Si quis hoc loco ταυτολογίας me velit accusare, respondebo ei, quod usurpari sæpè solet, καὶ δις καὶ τρίς τὰ καλὰ. Congruit autem consulatus Criniti & Pontiani, quo imperare cepit Gordianus III, per tumultum militarem Pupieno & Balbino everfis, cum anno Christi Dionysiano CCXCVIII: cum quo historiam suam à morte Antonini Philosophi incoatam finit Herodianus scriptor elegantissimus, & prudentissimus, res annorum circiter LX complexus.

DE INITIO DIOCLETIANI.

AB hoc primo Gordiani anno in definiendis singulorum sequentium imperatorum temporibus, quot nimirum annos, menses, dies habenas tenuerint, ad initia Constantini Magni mira est apud scriptores vacillatio, vix ut scire possis certò, quid sequi conveniat. Interim hîc illic characteres quidam inferuntur, qui majora intervalla firmant. Cujusmodi est, quod Philippus imperator anno imperii sui quarto surgente, se II, & filio cognomine Coss. annum urbis Romæ millesimum celebraverit, qui fuit annus Christi Dionysianus CCXLVII: item quod Probi annus secundus origine sædè hæreseos Manicheorum infamis fluxerit cum anno Antiocheno CCCXXV, cum Laodicensi CCCXXIV, cum Tyrio CCCCI cum Edeffeno DLXXXVIII, ut notatum est in chronico canone Eusebij: quem annus Eusebius copulat cum anno Christi secundum rationes suas CCLXXVIII, qui Dionysianus est CCLXXVII, congruens cum anno periodi Iulianæ quatermillesimo, nongentesimo, nonagesimo, cujus æstate mediâ celebrata fuit Olympias CCLXIII: Et quod initium Diocletiani proximum fuerit capiti æræ Martyrum Ægyptiis & Orientalibus usitate, quam eam quoq; ob causam puto Diocletianeam esse appellatam: quæ æra cycli aschalis ergò instituta Ægyptiis caput à die XXIIX mensis Augusti, Diocletiano II & Aristobulo Coss. anno periodi Iulianæ quatermillesimo, nongentesimo, nonagesimo octavo, Græcis verò & Latinis à mense Martio anni sequentis, qui convênit cum anno Christi Dionysiano CCLXXXVI, Jun. Maximo II, & Vettio Aquilino Coss.: rursus quod cum anno XIX non æræ Martyrum, sed imperii Diocletiani (sic enim disertè loquitur Eusebius in historiâ ecclesiasticâ) ut certius signetur tempus rei gravissimæ, connectatur ab Eusebio in canone chronico annus Antiochenus CCCLI, annusque Christi Eusebianus CCCIV, qui est Dionysianus CCCIII, quo caput circiter pascha crudelis Christianorum persecutio, numero decima, ipso Diocletiano VIII, & Maximiano Herculeo VII Coss. quodque annum persecutionis hujus secundum, quo iidem hi positâ

positâ purpurâ, abdicatoque solenniter imperio, ille IX, hic VIII consul, vitæ se privatæ reddiderunt, Zosimus autor bonus affirmet distare annos CI ab anno, quo consules fuere Chilo & Libo, & Septimius Severus imp. ludos sæculares Romæ celebravit, uti & Zosimus idem, & Censorinus nos docent, quemque & Severi in imperio XII fuisse, & cum Antiocheno anno CCLI fluxisse, & in ærâ Christi Eusebianâ CCCV, Dionysianâ CCCIII numeratum esse ex Chronico Canone Eusebii discimus. In quo certè character est firmandis temporibus illis non temnendus. Nam assurgi hinc ad caput æræ Antiochenæ, ac ad ætatem Euagrii scriptoris itidem valde boni, qui & Antiochenus ipse fuit, & hac grâ multum est usus, descendi rectè potest.

DE IMPERIO CONSTANTINI MAGNI.

Constantium Chlorum obiisse in Britannia anno Christi CCCVII ex mente suâ notat Eusebius autor *σύγχρονος*, eique statim successisse ex voluntate exercitus filium Constantinum Magnum. Cœpit igitur hic fluente anno Christi Dionysiano CCCVI, idque ut docet Scaliger, & alioquin ex fide autoribus liquet, VIII Kalend. Augusti. Idem exacto imperii sui anno sexto Maxentium tyrannum Romæ obsessum evertit: quem constat periisse anno Christi Eusebiano CCCXIII, Dionysiano CCCXII die VIII Calend. Octob. A quo tempore novâ æram orsus est, aut in Oriente, maximèque Antiochiæ Syriæ jam pridem usitatam renovavit, & celebriorem reddidit Constantinus, cui ex re indictionum nomen dedit: cujus usus perennavit ad posteros, & pervenit ad nos. Ea cum copulatur cum annis Antiochenis, quod fit apud Euagrium, aut cum ærâ Christi Dionysianâ, annisve imperatorum aut regum, quod usurpatum à scriptoribus multis posteri temporis est, haud parum quoque certitudinis rationibus Chronologicis affert. Longius ire hac in re non necessum puto:

K

LACINIA

L A C I N I A

B R E V I S A D I E C T A,

Ostendens rectum modum applicandi dies cujuslibet
anni Nabonassarei diebus Iulianis.

V T annos Nabonassareos seu Ægyptois
rectius adaptes annis Iulianis, et, quod ca-
put rei est, primum diem Thoth in longâ
annorum serie ubique sine vitio connectas
cum die Iuliano, ante omnia annos bisex-
tiles sive intercalares in periodo Iulianâ & ærâ Chri-
stianâ nosse te, ac in promptu habere oportet. Eos sic
cognosces. Si annus, de quo quæris, est periodi Iulia-
næ, abjice à numero, si tam grandis sit, primum omnes
millenarios, deinde & centenarios, demum etiam vice-
narios quales sunt 80, 60, 40, 20: residuumque divide per
4: à qua divisione si unitas relinquatur, indicium est,
annum eum esse bisextilem: sin 2, aut 3, aut nihil, esse an-
num communem: At si annus est æræ Christianæ, factâ
abjectione simili, residuoque similiter quoque diviso, si re-
liquum manet nihil, arguit itidem annum esse bisexti-
lem: sin superest aliquid, significat annum esse commu-
nem. Primus enim totius periodi bisextilis est, & quar-
tus æræ Christianæ itidem. Et falluntur omnino, qui
annum confusionis, quem ad reformandos annos Roma-
nos plurimis diebus infertum C. Cesar auxit, quique
primas Kalendas Ianuarias reformatas proximè ante-
cessit, bisextilem aut intercalarem ordinarium fuisse ar-
bitrantur, cum ipse annus primus reformatus bisextilis
fuerit. Quæ omnia ex ordine nobis jam notissimo, & per
tot sæcula in usu communi posito, si eum in anteriora ad
ista usque tempora extenderimus, sine dubio patefcunt,
& certissima fiunt. Ut verò ne Arithmeticâ quidem ra-
tione habeas opus, inspice modò canonem nostrum chro-
nicum. Nam in eo quartus quisq; annus paginæ cujusvis,
itent

vis, item octavus, XII, XVI, ultimus, sive eos capias in aera
 periodi Iulianæ, sive in Christianâ, sive etiam eâ, quæ ab
 initio mundi ducitur, sunt intercalares. Et, quod eodem
 redit, primus quisque annus paginæ, item, V, IX, XIII, XVII,
 sunt primi ^{et eleæleq̄idoc}, cujus ultimus semper est intercalaris.

Porro caput anni Nabonassarei fixum aut stabile nō
 est, sed locum mutat, et totum annum Iulianum omnesque
 anni ejus dies cum toto Zodiaco cælesti perambulat, ut est
 ante à nobis expositum. Ambitum verò hunc tot annis Iu-
 lianis conficit, quot dies quatuor annis Iulianis commu-
 nibus continentur: spacio scilicet minorum Iulianorum
 M. CCCC. LX. qui pares sunt dierum numero annis Na-
 bonassareis seu Ægyptijs M. CCCC. LXI. Tot n. anni Iuliani
 dies intercalares CCCLXV. absorbent, quorū expertes Na-
 bonassarei sunt, qui integrum annum Nabonassareum,
 ut & Iulianum communem conficiunt. Unde annus unus
 numero Nabonassareorum accrescit. Perambulat autē
 Neomenia Thoth, quæ caput est anni Nabonassarei,
 annū Iulianum, progrediens semper in anteriora passūq̄
 æquali. Singulis quippe quadrienniis in anni Iuliani for-
 mâ diem unum anticipat, id est, quam sedem per annos
 quatuor tenuit, eam anno quinto relinquit, & transfert
 in diem anni Iuliani proximè præcedentem: migratioque
 illa non accidit nisi anno bisextili, qui migrationi isti pro-
 prius est, & quidem mox à Kalendis Martiis. Et hæc
 ratio migrandi perpetua est, nisi cum migrandi ordo istuc
 devenit, ut à Kalendis Martiis sedes Neomeniæ Thoth
 transferenda sit in diem ultimum Februarij, qui tum ne-
 cessariò est vicesimus nonus; quia annus est intercalaris,
 extra quem migratio fieri non potest. Et quoniam dies ille
 XXIX. Februarij redundans est supra modum anni Iuliani
 cōmunis, Neomenia Thoth non hæret in eo, ut in omnib.
 cæteris anni Iuliani dieb. per quadriennium, sed statim
 anno proximè sequenti migrat in XXVIII. Februarij; indeq̄
 redit ad rationem ordinariam. Causa hujus non alia est,
 quam quod quemadmodum dies ille Februarij XXIX jam

memoratus supra modum anni Iuliani communis redun-
 dat, sic annus iste Nabonassareus, qui ex eodē ter centies
 sexagies quinquies collecto existit, quasi pro nullo in hac
 ratione habeatur: atq; ideo anno proximo statim transla-
 tio fit Neomenia I both in eum diē, qui in anno cōmuni
 immediatē precedit Kalendas Martias, perinde ac si
 annus ille Nabonassareus, ex collectione intercalariū die-
 rū proveniens, non esset. Id verò, ut jam dixi, recurrere
 non potest nisi post annos Iulianos absolutos MCCCCLX. Ac-
 cidit autē hoc ipsum anno periodi Iulianæ quinquies mil-
 lesimo, quadringētesimo, decimo septimo, æræ Christianæ
 vulgaris DCCIV, Nabonassaræ MCCCCLII ineunte, imperāte
 apud Constantinopolitanos Tiberio Apsimaro, apud Frā-
 cos regnāte Childeberto II: quod in canone chronico vide-
 re licet positū ob oculos. Nec factum id est prius toto tem-
 pore post initium Nabonassari, nec posterius usq; ad nos.
 Potuisset verò fieri, et factū utiq; fuisset anno periodi Iu-
 lianæ ter millesimo, nongētesimo, quinquagesimo, septimo,
 novēnio ante caput æræ Nabonassaræ, si utrumq; anni ge-
 nus tunc in usu fuisset. Idē de anno periodi Iulianæ bis-
 millesimo, quadringētesimo, nonagesimo, septimo, post di-
 luvii anno LXXVII vivente et florente Salah patre Heber,
 filio Arphaxat; & rursus de anno periodi Iul. MXXXVII
 concurrēte cum anno mundi conditi CCLXXIII, ætatis Seth
 filij Ἐρωτοπλάσς CXLIII, filijq; hujus Enos XVII, æræ Iudaicæ
 LXXXIV, dici rectē potest. Quæ cuncta in canone quoq; sunt
 à nobis notata. Quemadmodū autem in toto decursu sæ-
 culorum mundi quater tantum fieri potest, ut neomenia
 I both à Kalēdis Martij transeat in diem XXIX Februarij,
 ita nec pluries potest accidere, ut eadē Neomenia con-
 currat cum Kalend. Ianuarij Iuliani, id est, caput anni
 Nabonassarei jungatur cum capite anni Iuliani. Et quod
 de primis dieb. primi mensis in utriusq; anni genere heic
 dicitur, id de primis dieb. reliquorum mensium omnium,
 imò de quovis die cujusvis, aut totius anni rectē dici potest.
 Non enim reditus fit Neomenia I both aut Neome-
 niarum

niarum reliquarū, ceterorumve anni Nabonassarei die-
 rum ad eandem sedē nisi post annos Iulianos MCCCCLX ex-
 actos. Bis verò Neomenia *Thoth* concurrat cum Kalen-
 dis nostris Ianuarijs ab initio æræ Nabonassereæ usque
 ad nos: prius anno periodi Iulianæ quater millesimo, cen-
 tesimo, nonagesimo surgente, cum quo tum pariter sur-
 rexit annus Nabonass. CCXXIV sub Cambyse Persarum
 rege, anno mundi fluente ter millesimo, quadringentesi-
 mo, vigesimo sexto; mansitq; tunc eadē Neomenia *Thoth*
 conjuncta cum Kalendis Ianuarijs toto quadriennio ad
 annum nimirum periodi Iul. quater-millesimum centesi-
 mum nonagesimum tertium exeuntem, cum migravit re-
 trorsum gradiens in diem XXXI Decembris, qui ejus totius
 anni est ultimus: iterum anno periodi Iul. quinquies mil-
 lesimo, sexcentesimo, quinquagesimo, Christi DCCCCXXXVII,
 Nabonassari MDCLXXXV nascentibus, anno verò mundi
IIII MDCCLXXXVI currente, Ottone Magno apud Germanos
 à morte patris ante semestre imperiū auspicato, quo tem-
 pore itidem hæsit veoρdπia θωθ in eadem sede Kalendarum
 Ianuarij per annos quatuor, ex eaque demum transit in
XXXI diem Decemb. anni in periodo Iul. quinquies mille-
 simi, sexcentesimi, quinquagesimi tertij expirantis, qui
 decurrerat cum anno Christiano DCCCCXI. Intervallum
 inter utrumq; tempus sub Cambyse & Ottone est annorū
 Iulianorum MCCCCLX, Nabonassareorum MCCCCLXI exa-
 ctè. De priorib. annis, quib. idem accidere potuit, non
 libet dicere, cū id ex his jam dictis per se fiat manifestū.
 Quomodo verò quilibet dies datus in anno aliquo Nabo-
 nass. connectendus sit cum die certo anni Iuliani, & con-
 trā, quod permagnum usum habet in Chronologiā, id
 optimè & planissimè exposuit clarissimus & doctiss. vir
 collega meus, D. Nicolaus Mulerius in Isagoge suā
 in Kalendarium Romanum, ex cujus fontibus multa no-
 stra profluxerunt: ad quem lectores hujus rei cognoscen-
 dæ cupidos remitto; atq; ita huic quoq; laciniæ attextæ fi-
 nem impono.

...
...
...
...
...

Lacinia huic lubet subijcere eruditissimam *diarpielw*
de annis Arabicis, & eorum recta comparatione
& connexionione cum annis diebusque nostris, ab
hac materiâ, quàm heic tractamus, non alienam,
imò ad tempora Turcarum & Saracenorum benè
intelligenda perutilem, ne dicam necessariam:
quam interea, dum ultima libri hujus quarti ex-
cudebantur, occasione colloquii alicujus nostri
de hisce studiis conscripsit idem ille quem hono-
ris ergo jam saepe nominavimus, collega & a-
micus noster in hac disciplina exercitatissimus
D. NICOLAUS MVLERIVS, eamq; nostro arbi-
trio permisit.

ΔΙΑΤΡΙΒΗ

*Eruditissima de annis Arabicis, & eorum rectâ
comparatione & connexione cum annis no-
stris, quâ plenius & accuratius explicantur ea,
quæ libro primo horum commentariorum, in fine
capitis de annis variis succinctè & generatim à
nobis sunt dicta:*

AUTORE

D. NICOLAO MVLERIO.

Anni sunt vel Astronomici sive Cælestes, vel politici sive civiles. Hunc metiuntur ac constituunt dies integri absque ulla horarum vel scrupulorum appendice. In anno autem cælesti præter dierum numerum consideranda veniunt dierum scrupula, hora horarumq; momenta. Itaq; quoties agitur de annorum diversorum comparatione ac copula, cavendum est, ne cõparentur cælestes cum politicis, sed cælestes cū cælestibus, & civiles anni cum civilibus sunt cõferendi. Anni civiles singuli non possunt quadrare cum singulis annis cælestibus, sed certus annorum civilium numerus (Periodum vocant) tandē redit in gratiam cum cælo. Ita annus unus Iulianus à cælo disidet quadrante diei, sed anni Iuliani quaterni adhibito bissexto remedio cum totidem annis cælestibus conveniunt. Idem est sentiendum de annis Arabicis, qui cum singuli nonnihil discrepent à motu Luna, tamen triginta anni Arabum civiles planè congruunt cum totidem annis cælestibus motu Luna descriptis. Comparandus nobis est annus Arabicus civilis cum anno Romano civili. Quorum hic est merè Solaris, ille verò merè Lunaris. Uterque duodenis absolvitur mensibus. Sed in anno Arabico menses ad Luna motum describuntur. & sunt alternis pleni, utpote dierum 30, alternis cavi uno die deficientes. Neomenia Arabum cælestes ineunt à momento congressus Solis & Luna juxta motus medios, ut loquuntur Astronomi. Neomenia verò politica integro die vel biduo serius veniunt, initium à nocte sive ab occasu Solis sumentes, quod diei principium etiam apud Iudæos obtinet. Luna ab Arabibus olim pro numine culta. Adorabant igitur Lunam à solis congressu novellam ac primum conspicuam. Idcirco usus obtinuit ut à prima Luna apparitione auspicerentur mensem novum civilem, vesperi post occasum solem.

Anni quantitas.

Annus cælestis definitur diebus 354 cum parte quintâ, & parte sextâ unius diei, teste Alfragano. Pars diei quinta, & pars sexta si jungantur constituent undecim trigesimas diei partes: quæ partes diei trigesies sumta, ac collecta undecim dies integros efficiunt absolute, hoc est absque ullo scrupulorum residuo. Ita ut 30 anni cælestes contineant dies 10631. Ex hoc dierum numero consecere Arabes 30 annos civiles hoc pacto. Annos novendecim fecere dierum 354 & annos undecim dierum 355. Illos nuncupare liceat communes, hos verò bissextos more Romanorum. Dies ille accrescit ultimo mensi, uti scribit Alfraganus, qui cum aliàs sit cavius, in anno bissextili est plenus. Quare annus iste habet septem menses plenos, & quinque cavi.

Sunt autem anni bissextilis in Periodo Arabica hi: 2.5.7.10.13.16.18.21.24.26.29. uti videre est in Tabulis Alfonsinis. ubi enim ex additione scrupulorum diei, summa excedit scrupula 15 sive dimidiatum diem, Arabes addunt anno suo diem integrum. Ita annus cælestis secundus periodi scrupula habet 22, annus quintus scrup. 25, & septimus scrup. 17, annus decimus octavus scrup. 18, annus vigesimus sextus scrup. 16. Quare dies integer adjicitur ad calcem istorum annorum. Consule tabulam heic subjectam ordine quartam.

Epocha Arabum sive Hegiræ.

Initium æræ Arabicæ incidit in annum Christi 622, mensisque Iulium, quod extra controversiam est. Sed contenditur de capite anni, sive de primo die mēsis Muharram. Albategnius, Alfraganus, & Alfonsini, epocham istam inchoant ab Eidib. Iulij, cum esset feria quinta. Scaliger autem acriter contendit verum anni

anni Arabici initium fuisse 16 Iulij feriâ sextâ. Ncc desunt qui Scaligero ad-
 stipulentur. Alfragani verba hæc sunt: Character annorum Arabico-
 rum à tempore, quo fugit Machomet ex Mechâ in civitatem, quæ appel-
 latur Ietrib, est * dies quintus. *Alfonſina tabula in epocharum collatione* * id est
feria quar-
 constanter retinent feriam quintam, hoc est, diem 15 Iulij: ut cum interval-
 lum ab Epochâ Christi ad Epocham Arabum statuunt dierum 227015: Item
 à Nabonassaro ad dictam epocham dies 499801. Iuxta Scaligeri verò pla-
 citum dies esse debebant 227016, & 499802. Scaligeri sententia nititur
 exemplis recentioribus literarum Constantinopoli ac aliunde missarum. Novilu-
 nium autem astronomicum juxta canones Ptolemæi, Alfonso & Compernici
 isto anno 622. fuit mediâ nocte inter decimum tertium & decimumquarium
 diem Iulij sub meridiano Alexandrino, feriâ quartâ. Secundum veros motus
 eadem Neomenia fuit eodem die 14. Iulij mane circa ortum Solis, qui tunc atti-
 gerat 24 cancri. Quidam Saracenus teste Christmanno, hac de re sic scribit:
 Quidam incipiunt computationem mensium à nocte quintæ feriæ, hic scriptor
videtur ex
recentiori-
bus esse.
 & ponunt ibi Almuharam anni repulsionis: & quidam ponunt ipsum à nocte
 diei Veneris, & secundum illud fixus est noster liber: quoniam ista dies
 fuit initium anni veri, & est magis conveniens * ortui novæ Lunæ. Dies
 Veneris est feria sexta; aliàs ab Arabibus vocatur dies congregationis, quoniam
 illis est dies sacra, quemadmodum nobis dies Dominica observatur, & Judæis * id est
apparitio-
nis.
 Sabbathum. Existimant nonnulli Astronomos secutos fuisse epocham cælestem,
 atque idèò posuisse feriam quintam, cum tamen epocha civilis fuerit feria sexta.
 Sed refelluntur, quoniam Novilunium Astronomicum fuit feria quarta,
 ac præcessit initium feriæ quintæ horis ferè viginti. Et Luna ad occasum
 properabat semihorâ post solem. Quenam igitur est disensionis causa? Dicam
 quod sentio.

Annus Arabicus cælestis supra dies integros 354 habet scrupula diei unde-
 cim trigesima. Sed juxta Astronomiam Alexandrinam annus idem debebat
 esse paulò major, additâ nempe parte nonagesima unius horæ. Vti videre est in
 Tabulis nostris Frisicis pag. 74. Judæi secuti astronomiam Alexandrinam sive
 Ptolemaicam in anni Lunaris descriptione, anno suo tribuunt d. 354. hor. 8.
 min. 48. & sec. 40. Arabibus vero annus est hor. 8. m. 48. tantum, neglectis
 40. secundis, quo æquantur horæ parti nonagesimæ. Ergo in periodo trice-
 naria deficit pars horæ tertiæ, & in tribus periodis, sive in annis Arabicis 90.
 desideratur hora una, & in annis 2160 dies unus. Vnde fortassis accidit, ut Ara-
 bes * posterioris ævi Neomenias suas procrastinarint uno die, ne nimium ac-
 cederent ad Neomenias cælestes. * Post
tempora
Alfonſi.
 Exempli gratia; anno Christi 1616 novi-
 lunium cæleste juxta Canones Alexandrinos fuit die octavo Ianuarij circiter
 horam septimam à meridie, feriâ secundâ excurrente, more Romanorum, vel feriâ
 tertiâ inchoatâ more Arabum. Iuxta methodum mox dicendam Neomenia
 politica Muharam fuit nono Ianuarij, si sequamur Alfonsoſinos, vel decimo
 Ianuarij si feriarum radix supponatur feria sexta. Itaque ne Muharam civi-
 lis congrueret cum Muharam cælesti, procrastinanda fuit Neomenia civilis in
 diem sequentem. Cur autem Arabes vitent Neomenias cælestes, & ma-
 lint die proximè sequenti, aut proximo biduo celebrare Neomenias civiles,
 suspicor id antiquitus constitutum, ne Solis defectiones unquam contingerent
 Neomeniâ civili, quæ sacri diei letitiam corrumpere possint. Vbi verò Luna
 à congressu solis emergens vultu lætiore conspicua est, quasi Maleam aliquam
 prætergressa tutius in æthereo æquore navigare creditur. Ne igitur die sacro
 ac solenni aliquid incommodi pateretur Luna, Neomenias suas procrastinasse
 videntur Arabes. Quare necesse fuit, ut Neomenia civilis tardior esset Neo-
 meniâ cælesti ut minimum horis sedecim. quoniam eclipsis Solaris contingere
 potest

potest horis 15 post mediam Syzygiam, nunquam serius. exempli gratia: in dicto exemplo anni aera Christiane 1616, Syzygia media fuit Octavo Ianuarij, horis 7 à meridie, quo tempore inchoatus jam erat nonus Ianuarij more Arabum. Si addantur horæ 15, dabitur hora decima matutina nono Ianuarij secundum nostra Horologia. Quare reliquis ad Solis eclipsim consentientibus potuisset Sol defectione laborare nono Ianuarij ante meridiem: quo infauisto ostento turbata fuisset diei sacri letitia. Celebranda igitur fuit Neomenia civilis die Ianuarij decimo feria quarta. Suspicio eandem subesse causam, cur in periodo triceniaria annus septimus, annus 18, & annus 26 bissextiles sint potius quam anni proxime sequentes.

Tabularum constructio ac dispositio.

SEquuntur tabula annorum conversioni inservientes. Vna est tabula mensium Arabicorum, quorum primus est Muharam, vel preposito articulo Al-muharam. Tres sunt in ista Tabella numerorum columna. Prima continet dies cuiusque mensis, secunda dies collectos, tertia ferias Neomeniarum. Annorum vero tabulas datus quaternas. In prima tabula docetur, quot anni Arabici redundant supra appositum annorum Rom. numerum, ut in annis Romanis 130 sunt totidem anni Arabici & præterea anni 4 minus diebus 3: hoc est, anni Arabici 134 aucti diebus tribus equantur annis Romanorum 130. Secunda tabula exhibet excessum dierum supra annos Romanos, ut anni Romani 12 continent totidem annos Arabicos, & præterea dies 131. item si ex annis Roman. 20 subduxeris 20 annos Arabum, redundabant dies 218. &c. Quandoquidem verò dictus annorum dierumque excessus non est perpetuo idem, sed nonnunquam dies unus & alter in annorum complurium connexionione deficiunt aut abundant, propter anni Arabici contumaciam, qui cum anno Romano ægerrimè redit in gratiam, uti testatur magnus Scaliger, : idè opus fuit feriarum tabulis ad connexionem per priores tabulas factam aut firmandam aut corrigendam. Anni Arabici triginta tam civiles quam astronomici complentur diebus 10631, uti supra diximus, si modo ab epocha Arabica initio numerentur, deinde absolutà unâ periodo sequuntur alia eodem modo sese habentes. Facta igitur divisione numeri 10631 in 7, relinquuntur dies 5. quo docemur si prima periodus inceperit à feria septimâ, secundum periodum triceniariam inituram feria quintâ. Idcirco in tabella annis 30 Arabicis respondet feria 5. annus verò 60 feria 3, quoniam bis 5 sunt 10: abjecto septenario remanent 3. item addito quinario ad 3, & à summâ abjectis 7 remanet 1 pro feria annorum 90. atq; ita porrò constructa est tabula per singulos annorum cyclos, continuâ additione quinary numeri ad feriam præcedentem. Quarta annorum tabella completitur primam annorum Arabicorum periodum, cui similes sunt reliquæ omnes periodi ordine sequentes. Litera b annos Arabicos bisextos notat. Deinde appositæ sunt singulorum annorum currentium (ut loquuntur) ferie. Vt annus secundus iniens habet feriam 4. annus tertius iniens feriam 2. Nam primo anno tribuuntur dies 354. è quo numero abjectis 7 quoties possunt, remanet numerus 4. at è numero 355 relinquuntur quinary. Quare annus communiter tradit anno sequenti feriam quartam, & annus bis, tradit feriam 5. At 4. & 5. sunt 9: unde abjecto 7 restat feria 2. pro initio anni tertij. Atque ita tota conficitur tabula per additionem numeri 4. vel 5. in tabula scribitur numerus redundans supra septenarium. Vltimus annus iniens habet feriam 1. cui si adjeceris 4, habebis feriam 5, pro initio secunda periodi.

Tabula mensium
Arabicorum.

	Mensium nomina	Dies	feria	Dies col- lecti.	Feria collecta	
1	Muharam	30	2	0	0	Addito articulo
2	Saphar	29	1	30	2	Almuharam.
3	Rabie prior	30	2	59	3	
4	Rabie post.	29	1	89	5	
5	Iumedi prior	30	2	118	6	
6	Iumedi post.	29	1	148	1	
7	Regab	30	2	177	2	Apud Alphonsinos
8	Sahaben	29	1	207	4	hi menses ita vocan-
9	Ramadan	30	2	236	5	tur,
10	Schewal	29	1	266	7	Savel
11	Dilkade	30	2	295	1	Dulchida
12	Dilagha.	29	1	325	3	Dulcheya
	Annus com- munis			354	4	anno bissextili ultimus
	Annus bis.			355	5	mensis augetur die uno.
						Alfraganus.

In Historia Musulmannorum à Leunclavio edita, mensium nomina sic exprimuntur: 1. Mucharen. 2. Sefer. 3. Rebiul-evel, 4. Rebiul-achir. 5. TZemasiel-evel, & Zumasiul-evel. 6. TZe- masiel-achir, & Zumasiul-achir. 7. ReZeb. 9. RamaZan. 10. Schawal. 12. SilchiZ. Octavus & undecimus menses mihi nondum occurrerunt.

DE ANNO ARABICO.

TABVLA
PRIMA.

<i>Anni Roma- ni.</i>	<i>Anni ex- cessus.</i>
32	1 minus dieb. 6
65	2 minus dieb. 2
97	3 minus dieb. 8
130	4 minus dieb. 3
163	5 plus die 1
195	6 min. dieb. 5
228	7 plus die 1
456	14 plus dieb. 2
684	21 plus dieb. 3
912	28 plus dieb. 3
944	29 plus dieb. 3
977	30 plus dieb. 2
1009	31 min. dieb. 4.

TABVLA
SECUNDA.

<i>Anni Roma- ni.</i>	<i>Dies ex- cessus.</i>
1	11
2	22
3	33
4	44
5	54
6	66
7	76
8	87
9	98
10	109
11	120
12	131
13	141
14	153
15	164
16	174
17	185
18	196
19	207
20	218
21	228
22	240
23	251
24	261
25	272
26	283
27	294
28	305
29	315
30	327
31	338
32	348

Tabula tertia.

Anni Arabici	feria	Anni Arabici	feria	Anni Arabici	feria
30	5	480	3	930	1
60	3	510	1	960	6
90	1	540	6	990	4
120	6	570	4	1020	2
150	4	600	2	1050	7
180	2	630	7	1080	5
210	7	660	5	1110	3
240	5	690	3	1140	1
270	3	720	1	1170	6
300	1	750	6		
330	6	780	4	1200	4
360	4	810	2		
390	2	840	7		
420	7	870	5		
450	5	900	3		

Hæc tabula adenda est cum annis absolutis, & tabula quarta cum anno corrente. Ut, si detur annus Hegiræ 1050 incens, hanc tabulam ingrediemur cum annis 1020, & quartam cum annis 30.

Cum Cyclus 30 annorum Arabicorum constet diebus 10631, abjectis septenariis remanet feria 5.

Feriarum radix vetus est 5. relata ad 15 Julij anno 622. Radix feriarum recentior est 6. quâ hoc ævo utuntur Arabes.

Feria prima nobis dicitur dies Dominica, feria secunda est dies Luna, &c.

Tabula quarta.

Anni Arabici	feria
1	0
2	4
3	2
4	6
5	3
6	1
7	5
8	3
9	7
10	4
11	2
12	6
13	3
14	1
15	5
16	2
17	7
18	4
19	2
20	6
21	3
22	1
23	5
24	2
25	7
26	4
27	2
28	6
29	3
30	1

In hac tabella litera b designat annos bissextos dierum 355.

Dato anno Christi caput anni Arabici invenire,
five Neomeniam Muharram : & quotus
fit Hegiræ annus.

Emineris annos Hegiræ initium habuisse anno Christi Dionysiano 622 Idibus mensis Julij feria quinta. Qui dies est 196 à Kal. Januarij : adjecto anno erunt dies 561.

Quare ab annis Christi Dionysianis subtrahe numerum 622. Residuum annorum numerum quære in tabellâ primâ uno ingressu vel duobus ingressibus, & si supersint anni pauciores quàm 32, cum illis adeunda est tabula secunda: E primâ igitur tabella excerpes excessum annorum, & secunda excessum dierum, & annos excedentes addes residuo annorum Christi numero, dies verò excessus subtrahes ex 196 vel ex 561. Summa annorum docebit quot anni Arabici sint absoluti ab epocha Hegiræ : dies verò ex dictâ subtractione residui indicabunt caput anni Arabici in Calendario Romano. Exemplum. Volo scire quotus annus Hegiræ incurrat in annum Christi 1446; & cui diei quadret Neomenia Muharram?

Facta subductione 622 ex 1446 remanent anni 824. Qui uno ingressu haberi nequeunt, sed oportet bis adire tabulam primam, & semel tab. secundam, hoc pacto:

	Anni	
Anni 684	— 21	plus d. 3.
Anni 130	— 4	minus d. 3.
Anni 10	— 0	-- dies 109

Summa, 824. anni 25 dies 109

Ex hac additione colligimus annos Romanos 824 equari totidem annis Arabiis, & præterea annis Arab. 25. diebus 109. Vbi igitur addideris annos 824 cum annis 25, erunt anni Arabici 849, & insuper dies 109 pertinentes ad annum Hegiræ 850. qui annus inibat diebus 109 ante Idus Julias. Subductis igitur diebus 109 ex diebus 196, relinquuntur dies 87, qui in Kal. Romano respondent diei 28 Martij. Quo die fuit Neomenia Muharram, si-ve primus dies anni Hegiræ 850. Hæc methodus perpetuò servanda excepto si quando dies abundantes excedunt summam 196. tunc subductio fit ex 561, & dies à subductione residui pertinent ad annum Christi antecedentem. Cujus rei hoc esto exemplum. Queratur annus Hegiræ, & ejusdem caput in anno Christi 1594.

Ann. Christi	1594
Subduc.	— 622
	972.

Anni 944	— 29	minus d. 3.	}	adde
Anni 28	— 0	dies 305		

972 — 29. 302

*Ex additione annorum 972 cum annis 29 provenit summa annorum Arabi-
corum 1001. exactorum, & supersunt dies 302 pertinentes ad annum Hegiræ
1002.*

802: cuius anni caput incidit in annum Christi 1593, quia dies plures sunt quam 196. Vbi igitur subduxeris dies 302 ex 561 reliqui dies 259 indicant annum Hegiræ 1002 inchoari die 16 Septemb. anno Christi 1593. Vel etiam hoc pacto procedere licebit. Dies 302 constituunt annum unum Arabicum minus diebus 52, Ergo si ab idibus Iulij porro numeres dies 52, vel si diebus 196 addideris dies 52, summa 248 monstrabit diem Septemb. 5 anni Christi 1594 quo die inivit annus Hegiræ tertius post millesimum.

Examen per ferias.

Anno Christi 1446 cyclus solis erat 27, litera Dominicalis B. Quare 28 Martij feria 2. Quo die diximus inivisse annum Arab. 850. Consulamus jam tab. tertiam & quartam. Anni Arabici 840 habent feriam 7, & anno decimo in quartâ tabellâ adheret feria 4. His adde radicem feriarum veterem nempe 5. Summa ex hisce tribus 7. 4. & 5. resultans est feria 2. abjectis septenariis. Vnde constat dictum annum 850 inivisse feria 2. ac proinde 28 Martij, uti tabula priores demonstrarunt.

Feriarum
radix ho-
die est 6.

In secundo exemplo, anno Christi 1594 fuit cyclus solis 7, litera F. Quare Sept. 5. feria 5, qui dies initium dedit anno Hegiræ 1003 secundum priores tabulas. Anni Arabici 990 habent feriam 4, & anno Periodi decimotertio (quot nempe supersunt ad 1003) addita est feria 3. feriarum radix vetus 5. additi hi tres numeri 4. 3. 5. dant feriam 5. Ergo nihil est erratum in superiori praxi.

Nota. Si feriarum radix fuerit 6, tunc annus 850 habuerit feriam 3. & initium ejus 29 Martij. Anni vero 1003. principium erit sexto septemb. feria sexta. Quæ sententia placet Scaligero. Et sane ita usus nunc obtinet apud Turcas. Quod sequenti exemplo manifesto probatur.

* Neomenia
cœlestis
Martij
27. hor. 5.
à meri-
die.
* Cœlestis
4. Sept.
hor. 9. à
meridie.

In literis ab Imperatore Turcico ad Imperatorem Germanorum missis tempus annotatum fuit hoc pacto: Die primo proximi mensis Ianuarij anno Domini Iesu, supra quem sit gratia & auxilium divinum, 1584. Anno transmigrationis magni prophetæ nostri, supra quem sit gratia salusque divina, 991. die 27 sacrae Lunæ Dhilhitsche. Hic mensis est mensis ultimus, qui secundum istam connexionem, finitus est 3 Ianuarij, vesperi. Est enim illo anno dierum 29. Experiamur tabularum fidem. Subductis 622 ex 1584 restant anni 962.

Anni 944 habent 29 minus d. 3.		
Anni 18	— 0 —	196
Summa 962.	29	193

Anni 962 & 29 sunt anni 991. & his accedunt dies 193. qui subducti ex 196 ostendunt annum 992 cœpisse 3 Ianuarij feria 6, cyclo Solis 25. ergo ultimus dies anni 991. fuit 2. Ianuarij. Qui juxta hanc connexionem finiebat tertio Ianuarij. Consulenda igitur feria anni 992. ex tabulis.

Feria annorum 990 est 4	} adde
Feria anni secundi — 4	
Radix vetus — 5	
Feria anni 992 ineuntis — 6	quadrans cum 3. Ianuarij.

At si radix feriarum ponatur 6. tunc feria anni dicti 992 fuerit 7. & quadrabit cum 4 Ianuarij. atq; sic dies 27 ultimi mensis congruet cum Kal. Ianuarij. E quo loco evidenter docetur Neomenias Turcarum uno die serius celebrari quam postulat

postulat ratio primæ epochæ, ob causas uti arbitror, supra à nobis productas. Neomenia cælestis fuit Ianuarij secundo horis 8 à meridie, hoc est feria sexta jam inchoata secundum Arabes. Quare Ianuarij die tertio mox ab occasu Solis inivit annus Arabicus, feria septima.

Aliud connexionis exemplum. Doctissimus Sethus Calvisius in Chronologia ad annum Christi 1191. hunc narrat eventum: Hebræus quidam observavit hoc anno die 23 Martij feria septima ingressum Solis in Arietis constellationem & tempus observationis annotat hoc modo. Dicit eam factam completis annis 1190 & diebus 81 æræ Christianæ, Transactis annis Arabicis 586 & diebus 54. Transactis annis 1938 Nabonassareis & diebus 145. transactis annis 1514 Philippi & diebus 145. transactis annis æræ Hispanicæ 1228 & diebus 81. Transactis annis Alexandreis 1501 & diebus 173. Transactis annis Perficis 559 & diebus 55. Transactis annis Diocletiani 906 & diebus 206. &c. Hactenus Calvisius. Primum monendus est lector, hunc solis ingressum in Arietem pertinere ad stellas quæ sunt in asterismo Arietis, non ad diem æquinoctij: præterea hæc epocharum connexiones recte positas esse à Iudæo, præterquam in diebus Nabonassari & Philippi, ubi redundat dies unus, & pro 145 scribere debuerat dies 144.

Examinemus hoc loco copulam annorum Christi cum annis Arabicis. Erat, inquit, annus Christi 1191. dies 23. Martij feria septima. Isto anno cyclus Solis Rom. fuit 24. litera Dom. F. quare 23. Martij feria septima.

1191

622 subtrahe

569

Anni 456 ——— 14 pl. d. 2.

Anni 97 ——— 3 min. d. 8.

Anni 16 ——— 0 -- d. -- 174.

Summa. 569 anni 17. dies 168.

Anni 569 & anni 17. additi faciunt summam annorum 586. & adnexos habent dies 168. qui dies subducti ex 196 relinquunt dies 28. quare annus Arabicus 587 inibat die 28 Ianuarij dicto anno Christi 1191. & quidæ feria secunda.

Queratur feria anni 587 per tabulas nostras. Annorum 570 feria est 4. anni 17, feria est 7. & radix fer. 5. hæc feriæ junctæ reducuntur ad feriam secundam. Quare Neomenia Muharram fuit 28 Ianuarij uti prius inveneramus. si numerentur jam dies à 28 Ian. inclusive ad 23 Martij exclusive uti loquuntur, inveniuntur dies 54. vel quod eodem redit, è diebus 81 subducantur dies 27. reliqui erunt dies 54. Hæc omnino cõsentiunt cum positione Iudæi. congruit etiam feria. Nam si primus anni dies fuit feria 2. dies quinquagesimus quintus habebit feriã septimam. Vnde etiam manifestum est, Arabes isto tempore habuisse fer. 5. pro radice feriarum, non feriam sextam. Nam si fuisset feria sexta radix feriarum, tunc Neomenia Muharrã incidisset in feriam tertiam, & dies anni à Iudæo notatus in feriam primam. Nec etiam fuit necesse, quia Neomenia cælestis erat 27. Ianuarij mane horis 3. min. 38 à media nocte, à quo tẽpore in ortum Solis diei vigesimi-octavi spatium erat horarũ 26. Ergo Neomenia sacra Arabũ pollui non potuit solis defectu, quemadmodũ hoc ævo posset si eadem servaretur feriarũ radix.

Nec dum necessitas ista urgebat Regis Alfonso ævo. Nam annus Muhametanus cælestis 659 inibat anno Christi 1260 Decembris quarto horis fere 2, post meridiem, feria septima; Civilis verò Neomenia Mucharan feria prima ex radice 5. intervallum inter novilunium cælestẽ & diluculum diei quinti est horarum ferè 18. quod Neomeniam Civilem præstare potest immunem à solis deliquio.

Invento

Olim feriarum radice dixit fuit 5.

Invento anni capite, reliquas ejusdem
anni Neomenias invenire.

A NNO Christi 1619. Neomenia Muharram ex superiore Metho-
do quadrat cum 28 Novemb. feria 1. Erat initium anni Hegira
1029. qui est ordine nonus in periodo Arabica, uti docet tabula ter-
tia, in qua anni 1020 absolvunt periodos integras. Nonus annus, ex ta-
bula quarta est annus communis dierum 354. Querantur nunc reliquorum
mensium Neomenia ex tabula mensium, sumto anni principio à die 28 No-
vemb. feria prima.

<i>Annus He- gira 1029 maximam partem con- currentis cum anno Chri- sti 1620.</i>	1 Muharram	28 Novembris	feria 1.	An. 1619.
	2 Saphar	28 Decemb.	feria 3.	
	3 Rabie prior	26 Januar.	feria 4.	An. 1620.
	4 Rabie posterior	25 Febru.	feria 6.	
	5 Iumedi prior	25 Martij	feria 7.	
	6 Iumedi posterior	24 Aprilis	feria 2.	
	7 Regab	23 Maij	feria 3.	
	8 Sahaben	22 Junij	feria 5.	
	9 Ramadan	21 Iulij	feria 6.	
	10 Savel	20 Augusti	feria 1.	
	11 Dulchida	18 Septemb.	feria 2.	
	12 Dulcheia	18 Octob.	feria 4.	

Alternis adduntur dies 30 fer. 2. & dies 29 feria 1. & tum meminisse oportet annum Christi 1620 esse bissextilem.

Si demum pro ultimo mense adjeceris 29 dies fer. 1. Dabitur initium anni Arabici 1030. die 16 Novemb. feria 5. dicto anno Christi 1620. Quod etiam obtinebitur adjectis diebus 354 ad 28 Novemb. anni 1619. & è summa subductis diebus 366. quia annus Christi 1620 est bissextilis, remanebit summa dierum 320 respond. diei 16 Novembris.

Si porro libeat aliquot sequentium annorum invenire principia sive Neomenias Muharram, id facili compendio obtinebis, subtrahendo ex diebus mensium nostrorum dies 11. pro anno communi Arabico, & dies 10 si annus Arab. fuerit bissextilis; feriis vero addendo hic 5. illic 4. Annum communem ab anno biss. distinguit tabula quarta. Habenda quoque est ratio annorum bissextilium Romanorum.

Anni Hegira				
biss.	1030	Novemb. 16	feria 5.	Anno Christi 1620. biss. A.
	1031	Novemb. 6	feria 3.	lit. g.
	1032	Octobris 26	feria 7.	lit. f.
biss.	1033	Octobris 15	feria 4.	lit. e.
	1034	Octob. 4	feria 2.	Anno 1624. biss. lit. C.
	1035	Septemb. 23	feria 6.	lit. b.
biss.	1036	Septemb. 12	feria 3.	lit. a.
	1037	Septemb. 2	feria 1.	lit. g.
	1038	Augusti 21	feria 5.	Anno 1628. biss. lit. E.
biss.	1039	Augusti 11	feria 3.	lit. d.
	1040	Iulij 31	feria 7.	lit. c.

Anni Hegiræ				anni Christi	
biff.	1041	Iulij	20	feria 4.	lit. b.
	1042	Iulij	9	feria 2.	lit. g. Anno 1632.
	1043	Iunij	28	feria 6.	lit. f.
biff.	1044	Iunij	17	feria 3.	lit. e.
	1045	Iunij	7	feria 1.	lit. d.
biff.	1046	Maj	26	feria 5.	lit. b. Anno 1636.
	1047	Maj	16	feria 3.	lit. a.
	1048	Maj	5	feria 7.	lit. g.
biff.	1049	Aprilis	24	feria 4.	lit. f.
	1050	Aprilis	13	feria 2.	lit. d. Anno 1640.

Feria in hac praxi instar filii Ariadnei tibi est, aberrare non permittens.

Anno Christi 1620 Syzygia astronomica est Novembris die 14 horis fere septem post meridiem. Cum Arabibus jam inchoatus esset dies decimusquintus, sive feria quarta. In quem diem incidere Neomenia Muharam si feriarum radix eadem esset qua olim. Sed ob tam breve intervallum accidere potuisset ut aliqua tandem Neomenia profanaretur tenebris ex Solis defectu repente obortis. Quare Neomenia civilis translata fuisse videtur in feriam sequentem.

Annos Hegiræ ad annos Christi reducendi Methodus.

HACTENVS annos æræ Christianæ primum datos, cum annis Arabum comparavimus, sed si forte anni Hegiræ sive Arabum primum dati fuerint, poterunt & illi ad annos Christi reduci tabularum nostrarum subsidio.

Scaliger exemplum habet lib. 5. Emendat. temporum pag. 370. In vetustissimo, inquit, Almagesto Latino ita memini me legere: Liber hic præcepto Maimonis regis Arabum, qui regnavit in Baldach, ab Alhazer filio Iosephi filii Maire Arithmetici, & Serigo filio Elbe Christiano in anno XII & CC sectæ Saracenorum translatus est. In tabula prima queratur numerus annorum qui cum sua appendice proximè accedat ad 211. uno ingressu vel pluribus. Video numerum hunc 195 cum appendice 6 annorum efficere annos 201. Quibus si adjiciantur anni 10 tota summa erit 211. Omisâ appendice sexennali addè hos numeros 195. 10 & 622. Ex additione consurgunt anni Christi 827. Ex præcedenti methodo invenies annum Hegiræ 212 capisse anno Christi 827 Aprilis 1 feria secunda, cum radix feriarum esset 5. Quo anno versus fuit Ptolemaus à Græco in Arabicum sermonem. Scaliger habet 2. Aprilis fer. 3. Illustria exempla apud Leunclavium passim: Anno Muhametano, inquit, 836. die 28 mensis Schavalis qui Mercurij dies erat, horâ 22. lumen solis ad horam dimidiam defecit. Primum numeri ex prima tabula 684 & 97. cum suis excessibus 21. & 3. constituunt annos 805. Quibus si adjicias 30 ex secunda tabula, erunt anni 835 Arabici. Qui demto excessu 24 annorum sunt anni Romani 811 ab Epochâ Mahometana. His igitur si addantur anni 622, habebis annum Christi 1433 congruentem saltem aliqua ex parte cum anno Arabico 836. Si jam juxta methodum explores quotus annus Arabicus inierit anno Christi 1432 & quo die anni, invenies annum 836 inivisse anno Christi 1432 Augusti die 28 feria 5. & Neomeniam Schavalis anno 1433. Maj 21 feria 5. & diem Schavalis 28 congruere cum Iunij 17. feria 4. sive Mercurij, supposita videlicet feriarum radice 6. At juxta tabulas Alexandrinas à nobis editas (in opere
Tabul.

*Neomenia talestis Martij 31. 9. 28.

Tabul. Frisicarum) *Novilunium eclipticum fuit Anno Christi 1433. Iunij die 17. inter horam tertiam & quartam pomeridianam. Cyclus Solis Romanus erat 14. Videtur omnes temporis caractères accurate inter se consentire.*

Aliud exemplum illustre ex eodem Leunclavio: Constantinopolis à Muhamete Turca oppugnari cœpta anno 857 die 17 mensis Rebiul-evel, & tandem die vigesimo mensis Tzemasiel-evel, qui dies Martis erat, tempore matutino in hostium venit potestatem.

Anni 684. 130. cum suis excessibus 21. & 4. efficiunt annos 839. adjectis annis 17. sunt anni 856. absoluti. qui demtis excessibus 21. & 4 sunt anni Romani 831. Hisce adde 622. & summa 1453 docet hæc incidisse in annum Christi 1453 aut proximè. cyclo solis 6. Iuxta nostram methodum dicto anno Christi 1453 inivit annus Arabicus 857. die Januarij 12. feria 6. Mensis Sefer 11 Februarij feria 1. Rebiul-evel 12 Martij feria 2. Rebiul-achir 11 Aprilis feria 4. Tzemasiel-evel 10 Maj feria 5. Et dies vigesimus 29. Maj feria tertia.

Quare secundum Turcorum annales Constantinopolis capta fuit anno Christi 1453. Maj die 29. Idem tempus à plerisque Christianis notatum fuit. Et addunt Hungarorum annales accidisse die Martis qui præcessit festum corporis Christi: quod festum isto anno fuit 31 Maj.

Aliud ac certius examen per
Tabulas Frificas.

Finem huic Diatribæ facturum monendum putavi lectorem, totam nostram methodum certis inniti Astronomiæ fundamentis. Ex quibus (si forte dubitemus) omnia explorare liceat. Exempli gratia, cum dico annum Arabicum 857 inchoatum anno Christi 1453. Januarij die 12. Si ad manum tibi sunt Tabula Frifica nostra, quare novilunium anni 1453. mense Ianuario, additis collectisq; syzygiarum numeris hoc pacto:

Tab. Frific. pag. 458.

	dies	hor.	min.	Syzygiæ
Anno Christi 1388	20.	22.	27.	75448
anni expansi 65	28.	22.	23.	803.
Summa	49.	20	50	2
	60	1	28	
Ianu.	10	4	38	76253. Summa.

Pag. 98.
p. 110.
p. 120.

Novilunij tempus decimo Januarij horis 4 min. 38 post mediam noctem. Sive in Arabia circiter horam sextam matutinam. Mensium Lunarium numerus 76253. è quo per perpetuam regulam demere oportet menses 65981. Residui erunt menses 10272. ab anno Christi 622. Iulij 13. ad hoc tempus. Qui numerus divisus in 12 dat annos Arabicos 856 exacte. qui absoluti erant tempore dicti Novilunij. Quare certo certius est, quod anno Christi 1453. post 10 Januarij iniverit annus Muhametanus octingentesimus quinquagesimus septimus. Cujus anni mense quinto Constantinopolis in Turcorum venit potestatem, juxta ipsorum annales.

Alias si otium fuerit, luculentius dabimus Calendarium Arabicum, unà cum Calendario Judaico, quod ex Tabulis Alexandrinis sive Ptolemaicis totum construi potest facillimo negotio. Iudeorum enim Astronomia Lunaris ad unguem congruit cum Ptolemaica, quam primi exhibuimus accuratam in opere Tabularum Frisicarum. Quod si animadvertisset Magnus ille Scaliger, minus certe desudasset in componendo anno Iudeorum.

FINIS DIATRIBES.

L iij

Finis Diatribes nostrae jam excusus erat, cum moneret Typographus hanc vacaturam paginam. Quare opera pretium duxi sequentem subicere feriarum tabellam, cujus usus commodissimus futurus sit lectoris Leunclavium aut similes Turcorum annales.

Tabella feriarum in mensem Neomeniis.

Dies col. left.	Mensium series.	feria	feria	eria	feria	feria	feria	feria	Mensium nomina apud Leunclavium.
0	I	1	2	3	4	5	6	7	Mucharen.
30	II	3	4	5	6	7	1	2	Sepher.
59	III	4	5	6	7	1	2	3	Rebiul-evel.
89	IV	6	7	1	2	3	4	5	Rebiul-achir.
118	V	7	1	2	3	4	5	6	Zumasiul-evel.
148	VI	2	3	4	5	6	7	1	Zumasiul-achir.
177	VII	3	4	5	6	7	1	2	Rezeb.
207	VIII	5	6	7	1	2	3	4	Schaban.
236	IX	6	7	1	2	3	4	5	RamaZan.
266	X	1	2	3	4	5	6	7	Schaval.
295	XI	2	3	4	5	6	7	1	
325	XII	4	5	6	7	1	2	3	Silchiz.

Inventa per precedentem Methodum capitis anni feria, mox uno intuitu cognosces qua feria inchoentur menses singuli. Præterea meminisse oportet horum dierum eandem esse feriam, 1. 8. 15. 22. 29. Quare si legeris diem vigesimum mensis quinti Zumasiul-evel fuisse feriã tertiã, eveſtigio colliges istum mensem inivisse feria quinta, quoniam eadem sit feria diei vigesimisecondi. Et si inspexeris hanc tabellam doceberis quinta feria mensis quinti respondere feriam sextam mensis Mucharen. Annus igitur ille initium habuit à feria sexta, quando dies vigesimus mensis quinti fuit feria tertia. Quod congruit anno Muhametano 857. uti docent Diatribes nostrae Canones.

Scribebamus hæc anno Muhametano 1027 die 13 Rebiul-achir, feria secunda. Anno æræ Christianorum 1618. Martij 30. qui dies natalis est decimus induciarum Belgicarum.

DIATRIBE
NICOLAUS MVLERIVS

Lectori sal. D.

M jam typis commissa esset nostra de anno Arabico diatribe huic operi inserta, incidimus fortè in novos amplosq; rerum Turcicarum annales linguà Gallicà, typis pulcherrimis, nuper Lutetia excusos, quorum author propter anni Turcici imperitiam hand raro hallucinatur in annorum connexionè, atq; adeò nonnunquam hæret ambiguus in dissensu integri anni vel biennij. Quod vitium in Chronologià ferendum non est. Et quamvis ego de anni Arabici formà ex Arabum scriptis principisq; Astronomicis à nobis petita nihil ambigerem, tamen ne aliquam tuis φιλοσοφολόγους dubitandi ansam relinquerem, visum est super hac re consulere virum ampliss. D. Cornelium ab Haga, Præpotentium Belgij Ordinum legatum Constantinopoli degentem, misso ad illum Calendario nostrate anni labentis 1619, in quo annus Arabicus 1028, ejusq; singula neomenia suum in Romano Cal. obtinebant locum, juxta diatribes nostra canones. Is igitur, quàm est præditus humanitate, profixè respondit, remisso ejusdem anni Calendario Turcico caracteribus Arabicis exarato, adjectis singulorum mensium nominibus, genuinàq; eorundem pronuntiatione utriusq; linguæ, Arabicæ, inquam, & Romanæ literis expressâ: nec non verà eorundem mensium cum anno nostrò connexionè, ex mente illorum, qui harum rerum istic periti sunt.

Annus ergo Turcarum millesimus vigesimus octavus (uti legatus scribit) apud Constantinopolitanos initium habuit die nono Decembris feriâ quartâ sive Mercurij, anno aræ nostræ millesimo sexcentesimo decimo octavo, stilo Iuliano. Quod planè congruit cum diatribe nostrâ. Sed rem addit à doctriinâ Alfragani, Alfonsi, & Scaligeri dissentientem, nec ab ullo hæctenus proditam. Ait enim mensem Muharrem (qui est anni caput) esse hoc anno cavum, sive dierum 29: secundum verò mensem facit plenum, reliquos autem plenos cavosq;, sed non alternatim, uti volunt Arabes ipsi; toti deniq; anno labenti attribuit dies 353, quamvis Arabes nullum annum agnoscant minorem diebus 354. Vnde fit, ut annus sequens, nempe annus 1029, initurus die 27 Novembris, qui alioqui inchoandus esset die 28 ejusdem Novembris stilo Iuliano. Viden' dissensum non unius anni aut mensis, sed unius dieculæ tantum? qui in ratione temporum Chronologica nullum habet momentum. Fruere igitur securus nostræ diatribes canonibus ac præceptis, quæ te à via regia non abducent. Fruere inquam, ac cogita vere dictum esse à viro summo, ut gentem ita annum Turcicum certis astringere legibus ac coërcere perdifficile esse ac arduum. Credo quia subinde aliquid novi in eo comminiscuntur ipsorum Musii, sive summi pontifices aliqua superstitione ducti.

Sed operæpretium est mensium appellationes & quantitatem ex legati literis hoc loco apponere.

1. Muharrem mensis ordine primus annum Mahometanum 1028 aperuit 9 Decembris feriâ quartâ sive Mercurij anno Christi 1618 stilo Iuliano, & hoc anno habuit dies 29.

2. Sefer inivit 7 Ianuarij anno 1619, fuitq; dierum 30.

DE ANNO ARABICO

3. Rabiulewel die 6 Februarij, dierum 29. Hujus die 12 celebratus est natalis Mahometis 17 Februarij.
4. Rabiulachir die 7 Martij, dies habet 29.
Æquinoctium, Turcarum culculo, undecimo Martii.
5. Gimaafilewel 5 Aprilis dierum 30.
6. Gimaafilachir 5 Maij, dierum 29.
7. Regeb 3 Junij dierum 29.
8. Schaaban 2 Julij dierum 30.
9. Ramazaan 1 Augusti dierum 30.
10. Shewaal, Bairam majus Turcarum, die 31 Augusti, dierum 29.
11. Zilkaade 29 Septemb. dierum 30.
12. Zilhigge 29 Octob. dierum 29.

Annus verò 1029 inchoabitur die 27 Novembris hoc anno Christi 1619.

Hoc modo, ait Legatus ab Haga, mensium nomina efferre solent Turca, Persæ & Tartari. Arabes verò tam orientales quam occidentales (præter solos Aegyptios, quorum dialectus Nahiri vocatur, quos priores sequuntur) sic pronuntiant sequentia. Giemaadilewel, Giemaadilachir, Ramedaan, Dilkaade, Dilhigge. In reliquis verò conveniunt, nisi quod in colloca-tione accentus nonnihil differant. Turca enim plerâq; omnia in ultima acuunt. Hactenus Haga, qui ista scripsit Constantinopoli die 30 Martij anno 1619.